

Rom

Rom niŋ Yesuyen alya bereya hitte Pol beleş asaŋ kayyiŋ

¹ Nebe Pol, Yesu Kristuyen meten al. Al Kurun beleş meremiŋ igiŋ Yesu niŋ yitiŋ goyen tagal tagal niŋ ten ne gayen basiŋa nirde Yesuyen mere basaŋ al aposel niryiŋ. ² Be, mere igiŋ Yesu niŋ yitiŋ gobe Yesu megen gar ma wakeya bikkeŋ wor po Al Kurun beleş Urmiŋ goke biŋa ten mere basaŋ marmiŋ porofet yinke Al Kurunyen asaŋ wukkeŋ wor po bana goŋ kayamiŋ go goyen. ³ Al Kurun Urmiŋ al hiriŋ gobe Israel marte doyaŋ al kurun Dewityen miŋde mat forok yiriŋ. ⁴ Goyenbe Al Kurun beleş Holi Spirityen tareŋde al goyen kamtiŋde mat isaŋ hekeb yeŋbe Al Kurun Urmiŋ goyen kawan wor po hiriŋ. Yeŋbe Yesu Kristu nende Doyaŋ Al Kurun. ⁵ Urmiŋ meten tiyyiŋ goke tenbe neya meten kadne yagoya gayen Al Kurun beleş bunineŋ dirde igiŋ igiŋ dirde aposelmiŋ diriŋ. Go diriŋ gobe Urmiŋ goke ten Yuda mar moŋ al miŋ hoyan kurun goyen hitte tagalde tukun hitekeb yeŋ ge dufaymiŋ tareŋ irde meremiŋ gama irde hinayiŋ yeŋbe gogo aposelmiŋ diriŋ. ⁶ Deŋ wor al miŋ hoyan Yuda mar moŋ bana mat hoy dirtiŋ geb, Yesu Kristuyen yufukde haŋ mar hitiŋ haŋ.

⁷ Niŋgeb asaŋ gabe deŋ Rom niŋ alya bereya tumŋaŋ Al Kurun beleş bubulkuŋne wor po yeŋ

nurd dunenbe, “Nere kudiñen henayin,” yeñ hoy diryinj goke asañ gago kañ hime.

Adoniniñ Al Kurunya Doyañ Al Kurun Yesu Kristuya belen buniñen dirde iginj iginj dirdeb bitinj yisikamke iginj po hiwon yeñ nurde hime.

Polbe Rom nin mar yenmewoñ wor po yeñ nuryinj

⁸ Be, asañ kañ hime gayen bana mere mehenđe wor po momoñ direñ tihim gobe gahade: deñ belen Yesu Kristu nin dufaytin sañin irtin hañ gote mere momoñtinbe megen kurun gayen ep heñ tukun hi. Niñgeb nebe matatin goke Al Kurun iginj wor po nurd unen himyen. Go teñ himyen gobe Yesu Kristu belen farañ nurkeb gogo teñ himyen. ⁹⁻¹⁰ Fudinde, Al Kurun gusunañ irde henya hugiñen deñ ge bene sir ma yeñ hiyen gobe Al Kurun wor fudinde yeñ nurde hi. Al Kurun nin meten teñ hime gabe bener mat fudinde wor po mere iginj Urmin goke yitin goyen tagalde tukun himyen. Irde deñ hitte kun kun nin kurut yeñ himyen gega, go ma kun dinmirin geb, gayenterbe Al Kurunyen dufayde kenem deñ hitte kun kun nin belen kerd nunwoñ yeñ nurde gusunañ irde hime.

¹¹ Fudinde, nebe deñ goyen Holi Spirityen tarenđe mata forok yird yird gote taren nuntin goyen kura dunmeke sañin hewoñ yeñ nurdeb deñ hitte kun dentek wor po nurde hime.

¹² Gogab denya neya tumnañ henbe ne belen Yesu nin dufayne taren irde himyen goyen deñ belen nenenbe taren henayin, irde ne wor deñ dufaytin Yesu nin sañin irtin goyen denenbe taren hewen.

¹³ Goyenbe, kadne yago, nebe den hitte kuṅ dene yeṅ wawuṅ budamde kurut yeṅ himyen gega, belēṅ miṅmoṅ wor po nirde hike waṅ waṅ gago hihi goyen nurwoṅ yeṅ nurde hime. Nebe al miṅ hoyāṅ Yuda mar moṅ naṅa hoyāṅde haṅ mar hitte kuṅ metēṅ teṅ gote igineṅ yawarde hinhem gwahade goyen po, den hitte wor kuṅ metēṅ teṅ gote igineṅ yawarmewoṅ yeṅbe gogo den hitte kuṅ kuṅ niṅ kurut yeṅ himyen.

¹⁴ Be, nebe Grik marya* al miṅ hoyāṅ Grik mar moṅya hitte kuṅ metēṅ teṅ teṅ gobe bada hetek epte moṅ, metēṅ go titek po hime. Irde al dufaymiṅ wukkeṅ ma dufaymiṅ wukkeṅ moṅ goke metēṅ teṅ hayiṅ ninyiṅ geb, goyen goke manaṅ metēṅ teṅ hitēṅ po himyen. ¹⁵ Gwahade niṅgeb den Rom niṅ mar hitte wor kuṅ Yesu niṅ yitiṅ mere igiṅ goyen tagaltek wor po nirde hi.

¹⁶ Fudinde, Yesu niṅ yitiṅ mere gobe Al Kurunyen tareṅ geb, al kura mere go fudinde yeṅ nurde gama irde haṅ mar goyen igiṅ Al Kurun hitte yumulgaṅ titek hi. Yumulgaṅ tiyyēṅ mar goyen meheṅdebe Yuda mar wa yawaryēṅ, irde gab Yuda mar moṅ al miṅ hoyāṅbe kame yawaryēṅ. Niṅgeb goke teṅbe Yesu niṅ yitiṅ mere igiṅ tagal tagal niṅ memya ma heṅ hime.

¹⁷ Al Kurun belēṅ Yesu niṅ yitiṅ mere goyen hende huwardeb yiṅgeṅ diliṅde al huwak heṅ heṅ belēṅ goyen kawan forok irde hi geb, mere igiṅ gobe Al Kurunyen saṅiṅ dineṅ hime gago. Al

* **1:14:** Grik marbe megen niṅ alyen saba karkuwaṅ yawartiṅ mar yeṅ nurde yuneṅ hanyen. Munāṅ al miṅ hoyāṅbe gwahade yawartiṅ mar moṅ yeṅ nurd yuneṅ hanyen.

Kurunbe al kura Yesu niŋ dufaymiŋ tareŋ irde hinayiŋ mar go po gab al huwak yeŋ yinyeŋ. Al huwak heŋ heŋ beleŋ hoyanbe hubu wor po. Niŋgeb goke Al Kurunyen asanđe gahade katiŋ hi: “Al kura Al Kurun niŋ dufaymiŋ tareŋ irke Al Kurun beleŋ al huwak yeŋ kinyeŋ al gobe Al Kurunya hugineŋ hiriryen,” yitiŋ hi.
Habakuk 2:4

Al Kurunbe alyen mata buluŋ goke biŋ ar yeŋ hiyen

¹⁸ Goyenpoga megen niŋ alya bereyabe Al Kurun palap irtek mata ma teŋ mata buluŋ po teŋ haŋ. Go mar gobe mata buluŋ teŋbe Al Kurunyen mere fudinde goyen pel irde hanyen. Goke teŋbe Al Kurun saŋiŋmiŋ kurun wor po gore beararmiŋ yikala yirde hiyen. ¹⁹ Al Kurunbe al gwahade yeŋ al beleŋ keneŋ bebak tinayiŋ yeŋbe kawan po yikala yirtiŋ geb, al beleŋ Al Kurunbe gwahade yeŋ keŋkela nurd untek po hanyen. ²⁰ Al Kurunyen mataya tareŋmiŋ hubu ma hetek goya gobe al diliŋde epte ma yeneŋ bebak titek. Goyenpoga det Al Kurun beleŋ yirtiŋ goyen yeneŋbe matamiŋya tareŋmiŋya gobe gwahade yeŋ bebak titek. Niŋgeb al kura beleŋ epte ma, “Nebe Al Kurun ma nurde unen hime,” yiyyeŋ.

²¹ Al beleŋ Al Kurunbe al gwahade yeŋ nurde hinhan gega, yeŋbe Al Kurun yeŋ deŋem turunyan ma irde, igiŋ nurd unen unen mata ma teŋ hinhan. Dufaymiŋ gote igineŋbe hubu wor po. Dufaymiŋbe kukuwamneŋ wor po geb, kidoma bana haŋ yara Al Kurunyen mere fudinde goyen epte ma bebak titek hinhan. ²² Mel gobe dufay

wukkekniniŋ yaŋ yeŋ hinhan gega, kukuwa po heŋ hinhan. ²³ Irdeb Al Kuruŋ gwahader hitiŋ goyen deŋem turuŋ yaŋ irtiŋeŋbe harhok uney al yiŋgeŋ haniŋde det toneŋ yirtiŋ kame hubu hetek goyen Al Kuruŋniniŋ yeŋ turuŋ yirde hinhan. Det toneŋ yirde hinhan gobe al, nu, dapŋa, irde det megen gargar kuŋ hitiŋ gote toneŋ yirde doloŋ yirde hinhan.

²⁴ Niŋgeb Al Kuruŋ beleŋ matamiŋ goke yeneŋ unay tikeb dufaymiŋ buluŋ go po gama irde mata buluŋ kuruŋ po teŋ hinhan. Gwaha yirkeb megen niŋ mata buluŋ titek dufaymiŋ go po gama irde leplep mata teŋ yiŋgeŋ goyen buluŋ wor po yirde hinhan. ²⁵ Mel gobe Al Kuruŋyem mere fudinde goyen gama irtiŋeŋbe usi mere gama irde hinhan. Irde Al Kuruŋ, det kuruŋ gayen yiryiŋ al goyen doloŋ irde yeŋ ge metey titŋeŋbe yeŋ beleŋ yiryiŋ det goyen yade doloŋ yirde goke metey teŋ hinhan. Goyenbe hugiŋeŋ turuŋ irtek albe Al Kuruŋ, yeŋ unjkuren po. Fudinde wor po.

²⁶ Be, mel gobe mata gwahade teŋ hinhan geb, gogo Al Kuruŋ beleŋ yubul tike mata memyak teŋ teŋ dufay beleŋ po haga yuryiŋ. Gwaha yirkeb berebe un yagoya uliŋ gabu ird ird belŋeŋ wor po goyen tubul teŋbe bere yiŋgeŋ uliŋ sikkeŋ gabu yirde hinhan. ²⁷ Gwahade goyen po, al diriŋ wor berem yagoya uliŋ gabu ird ird belŋeŋ fudinde goyen tubul teŋbe al yiŋgeŋ uliŋ sikkeŋ gabu ird ird niŋ po pultik yeŋ hinhan. Al yiŋgeŋ uliŋ mata buluŋ mormok memyak wor po goyen teŋ heŋbe gote muruŋgem buluŋ wor po gobe bikkeŋ tamiŋyen hinhan.

²⁸ Goyenbe go po moŋ. Albe Al Kurunj nurd unej unej niŋ igiŋ ma nurde hinhan geb, yeŋ belej yubul tike yiŋgeŋde dufay buluŋ go po gama irde mata buluŋ Al Kurunj belej bisam irtiŋ goyen teŋ hinhan. ²⁹ Be, gwaha teŋ hike biŋdebe mata huwak monya mata bulunya det uguŋ po yad yad niŋ po dufay heŋ heŋ matayabe dufay bulunya kurayen kurayen gore po maŋiŋ hitiŋ hinhan. Irde kadom igiŋ mat hike yeneŋbe danij neŋ gwahade moŋ yeŋ nurd nurd mata, al gasa yirke kamde kamde mata, fulenja mata, al usi yird yird mata, al buluŋ yird yird mataya al yiya yird yird matayabe kurunj wor po. ³⁰ Go mar gobe mere buluŋ mat teŋ teŋ mata, Al Kurunj niŋ igiŋ ma nurd unej unej mata, parpar mata, neŋ nurhet nurhet matayabe, yiŋgeŋ ge turuŋ turuŋ teŋ teŋ mataya teŋ hinhan. Irde mata buluŋ tiŋeŋ yiŋgeŋ forok yirde hinhan. Irdeb miliŋya naninyat mere ma nurde hinhan. ³¹ Go mar gobe dufay igiŋ miŋmoŋ, irde mere kura teŋ go ma gama ird ird mata, al hoyan niŋ amanen ma nurd nurd matayabe, al hoyan bunijen nurd yunen yunen matabe hubu wor po. ³² Mata go teŋ han marbe Al Kurunj belej gasa yirke kamnayiŋ yeŋ Al Kurunyen saba saŋiŋ huwak wor po goyenter yitiŋ gobe nurde hanjen gega, mata buluŋ go teŋ teŋ niŋ bada ma heŋ hanjen. Goyenbe go po moŋ. Mel gobe al kura diliŋde mata goyen teŋ hike yeneŋbe, “Mata igiŋ tahan,” yinen turuŋ yirde hanjen.

Mata bulun marbe Al Kurun beley merem yan yiryen

¹ Ningeb den megen nin marbe mata buluninin ga mon yen kadtiñde mata kura yenen goke tagal yunen han gobe igin ma ten han. Kadtiñde mata goke yen han gobe dindiken wor mata bulun gwahade po ten han geb, meretin goreb dindiken goyen po merem yan dirde hi. ² Al Kurun beley mata gwahade ten han mar goyen merem yan yiryen gobe mali mali ma yiryen, mata bulunmin goyen kenkela bebak yirdeb merem yan yiryen yen nurde hite. ³ Ningeb den megen nin mar beley al kura mata bulun tikeb goke tagalde hanyen gega, den wor mata bulun goyen ten hanyen kenem Al Kurun beley matatin goke merem yan ma diryen yen nurde han? ⁴ Irde Al Kurun beley igin igin dirke mata bulunin yubul ten Al Kurun nin bitin mulgan hamin goyen bebak ma ten han? Ningeb yen beley igin igin dirde mata bulunin goke aranen ma merem yan dirdeb bitin mulgan hewon yen doyan hen hen ge pinen ma hen hiyen goyen det dirnen yen nurde han?

⁵ Goyenpoga denbe tonantin taren wor po, irde mata bulunin yubul ten Al Kurun nin bitin mulgan hetek dufay ma hen han geb, mata bulun ten teban ten hikeb mata bulunin kurun wor po hen hi. Gwaha ten hike kun kun nalu funan forok yekeb Al Kurun beley mata bulunin kurun goke bearar ten goke merem yan wor po diryen. Yen beley merem yan diryen gobe huwak mat diryen geb, al kura beley goke danin gwaha taha intek

mon. ⁶ Al Kurunbe megen niñ alya bereya kurun gayen matamin dahade tej hitiñ gobe murun gem wor gwahade po yunyen. ⁷ Al kura huginen mata igin po tej henya Al Kurun denem turun yan irde palap irde yenya huginen hiwon yenbe gwahade hen hen belen niñ nankenen han marbe Al Kurun belen yingenya huginen hen hen mata goyen yunyen. ⁸ Gega al kura yingen ge po nurde han marya Al Kurunyen mere fudinde pel irde mata bulun po gama irde han maryabe Al Kurunyen bearar bana po hen gote murun gem bulun wor po tenayin. ⁹ Ningeb al kura Al Kurun dilinde mata bulun tej han marbe tumnan kanduk kurun bana hen bin misin wor po nurde hinayin. Mata gwahade gobe Yuda mar hitte forok yiyyen, irde Grik mar hitte wor forok yiyyen. ¹⁰ Munan al kura Al Kurun dilinde mata igin tej han marbe tumnan Al Kurun belen denem turun yan yirde, turun yirde, bin yisikamke igin po hinayin. Mata gwahade gobe Yuda mar hitte forok yiyyen, irde Grik mar hitte wor forok yiyyen. ¹¹ Al Kurunbe al min kura po igin yirde al min hoyanbe bulun yirde ma tej hiyen geb, gogo al tumnan hitte gwahade po forok iryen.

¹² Be, Yuda mar mon al min hoyan Moseyen saba ma nurdeya ga mata bulun tej han marbe Al Kurun belen gwamun yuryen gega, Moseyen saba go hende ma huwarde gwamun yuryen. Munan Yuda mar, Moseyen saba nurdeya ga mata bulun tej han marbe Moseyen saba go hende huwarde merem yan yiryen. ¹³ Gobe Moseyen saba dulin nurde han marbe Al Kurun dilinde huwak mon,

munaŋ saba goyen nurde gama irde haŋ marbe al huwak yeŋ yinyeŋ geb, gago dineŋ hime. ¹⁴ Be, al miŋ hoyañ Yuda mar moŋ Moseyen saba go ma nurde haŋ mar kurabe ma nurde henya saba goyen gama irde haŋyen. Al gwahade gobe yiŋgeŋ Moseyen saba goyen nurtiŋ yara geb, Moseyen sabare mata gwaha gwaha teŋ hinayiŋ yitiŋ goyen biŋde po pul yeke gama irde haŋyen. ¹⁵ Go teŋ haŋ gobe mel gore ma nurde hikeya biŋ bana Moseyen saba goyen kirtiŋ yara haŋ goyen dikala dirde haŋ. Irde mata buluŋ niŋbe biŋde mat buluŋ yeŋ nurde haŋ, munaŋ mata igiŋ niŋbe igiŋ yeŋ nurde haŋ. ¹⁶ Be, Al Kurun beŋe al merem yaŋ yird yird gobe nalu funaŋde forok yiyyeŋ. Go nalurebe Al Kurun beŋe Yesu Kristu inke alyen dufay buluŋ banare hitiŋ goyen kawan yirde goke merem yaŋ yiryen. Yesu niŋ yitiŋ mere igiŋ ne beŋe tagalde himyen gore mere gayen kawan po dikala dirde hi.

Yuda marya Moseyen sabaya

¹⁷ Be, deŋ haŋ bana goyen al kura beŋe, “Neŋbe Yuda mar. Irde Al Kurun beŋe saba Mose unyiŋ goyen keŋkela gama irde hityen geb, neŋ po gab Al Kurunya awalikde hite,” yeŋ yiŋgeŋ ge turuŋ turuŋ teŋ haŋyen. ¹⁸ Go mar goreb, “Neŋbe Al Kurunyen dufay keneŋ bebak teŋ hityen. Irde Moseyen saba gama irde igiŋ mat po mata teŋ hityen geb, damiŋbe igiŋ munaŋ damiŋbe buluŋ goyen keŋkela bebak teŋ hityen,” yeŋ haŋyen. ¹⁹ Irdeb, “Neŋbe al kura diliŋ titmiŋ yara Al Kurun nurde uneŋ uneŋ beŋe ma keneŋ haŋ mar goyen beŋe yikala yirde hityen. Irde mata buluŋ gote

kidoma bana hañ mar gote hulsi yara henbe Al Kurunyen mere kenkela bebak yirde hityen,” yen hanyen. ²⁰ Irde Moseyen saba bana mere fudinde gobe nurd pasi hitiñ yen nurdeb, “Al dufaymiñ kukuwamñen marte mata sope irde, al kura diriñ kalak yara Al Kurunyen mata kenkela ma bebak teñ hañ mar goyen saba fudinde yirde hityen,” yen hanyen.

²¹ Goyenpoga den gwahade nurde al hoyañ saba yirde hañ marbe dahade niñgeb dindikenbe sabatiñ goyen gama ma yirde hañ? Al hoyañbe kawe ma teñ hinayiñ yineñ hañ gega, dindikenbe daniñ kawe teñ hañ? ²² Den beñ al hoyañbe, “Al berem yanbe bere hoyanya duwan teñ teñ mata ma teñ hinayiñ,” yineñ hañ gega, denbe go mata goyen teñ hañ. Irde det toneñ yirtiñ goyen doloñ yird yird matamiñ goke buluñ wor po nurd yuneñ hañ gega, daniñ geb det toneñ doloñ yird yird gasunde kuñ detmiñ kawe teñ hañ? ²³ Denbe Moseyen saba nurde hañ go muñ goke turuñ turuñ teñ hañ gega, sabamiñ goyen pel irde mata buluñ teñ hañ goreb Al Kurunyen denem buluñ irde hañ. ²⁴ Den Yuda marte mata gokeb Al Kurunyen asañde gahade katiñ hi: “Den gore mata buluñ tikeb al miñ hoyañ Yuda mar moñ beñ denenbe Al Kurun nanyañ irde hañ,” yitiñ.

²⁵ Be, den beñ Moseyen saba kenkela gama irde hañ kenem guba yen yen mata gobe miñ miñyan hiyyen. Goyenpoga sabamiñ go walde hañ kenem guba yitiñ hañ gobe miñ miñmoñ heñ al miñ hoyañ Yuda mar moñ yara henayiñ.

²⁶ Gega al miñ hoyañ Yuda mar moñ gore Moseyen saba keñkela gama irde hinayin kenem mel gobe guba ma yitiñ gega, Al Kurun diliñdebe guba yitiñ yara henayin. ²⁷ Niñgeb al miñ hoyañ Yuda mar moñ guba ma yitiñ goreb Moseyen saba keñkela gama irde hinayin gobe go mar goreb den Yuda mar Moseyen saba keñkela nurtiñ irde guba yitiñ gega saba pel irde hañ mar goyen kame Al Kurun diliñde huwarde merem yañ dirnayin.

²⁸ Fudinde, al kura Yuda marte mata gama irdeb uliñde po Yuda mar al hiyyen, goyenpoga Al Kurun diliñdebe Yuda mar al fudinde ma hiyyen. Uliñde po guba yiyyenbe epte ma Yuda mar al fudinde hiyyen. ²⁹ Niñgeb al kura biñde mat wor po Al Kurun nurd unen hañ mar go po gab Yuda mar fudinde wor po. Irde Al Kurun diliñde guba yen yen mata fudindebe duliñ Moseyen saba hende hendem po gama irde sisihik walde hinayin gogo moñ. Guba yen yen mata fudindebe Holi Spirit belen al biñde dufayya mataya gergen yiryen gogo. Al gwahade gobe al megen niñ belen ma turun yirnayin. Al Kurun belen po gab turun yirde hiyen.

3

Al Kurunyen mata huwak

¹ Be, Yuda marbe gwahade geb Yuda mar al hen hen gote iginenbe dahade? Irde guba yen Yuda mar henayin gote iginen iginbe dahade go goyen tenayin? ² Fudinde, Yuda mar hittebe det igin budam hañ. Goyenbe det igin budam hañ bana

goyen det kurun wor pobe Al Kurun belen Yuda mar goyen basina yirdeb meremin yunyin gogo.

³ Goyenpoga Yuda mar kurabe Al Kurun belen meremin yunyin goyen binde mat fudinde yen ma nurdeb gama ma iramin. Gwahade ningeb mel gote matamin goke Al Kurun belen igin ma nurdeb bikken mel goke bina tiyyin goyen walyen? ⁴ Epte mon wor po. Megen nin marbe gwaha gwaha titek yen bina ten hanyen goyen ma gama irde usi po ten hanyen gega, Al Kurunbe mere tenbe goyen po gama irde hiyen. Ningeb goke tenbe Al Kurunyen asande gahade katin hi:

“Doyan Al Kurun, ge belen merere huwarde mere tikeb mata huwakge kawan hiyyen,
irde al kura belen usi tiya gintek ma hayin,”
yitin. *Tikin 51:4*

⁵ Goyenbe megen nin marte matare gaha yewen geb, mere gabe igin ma bulun goyen dufay hena ko. Mere gobe gahade: Al Kurunbe al huwak wor po goyen nende mata bulun belen kawan wor po irde hi kenem goke daha yetek? “Danin mata buluninin goke Al Kurun belen bearar tenbe gote murungem bulun dunen hi? Gobe igin ma tiya!” yetek? ⁶ Mon, epte ma gwaha yetek! Munan mere goyen fudinde manhan megen nin marte mata bulun gote murungembe epte ma yunwon. ⁷ Gega al kura belen dufaymin son hekeb, “Ne belen usi mata timekeb gore Al Kurunbe mata fudinde po ten hi goyen kawan iryen. Irkeb denem turnun yan hiyyen. Goyenbe dahade geb Al Kurun belen mata bulun al ninen merem yan niryen? Epte mon!” yiyyen. ⁸ Mere

gobe kukuwamneñ wor po. Mere gobe, “Kame mata igiñ forok yeñ yeñ ge teñ mata buluñ teñ hitek,” yeñ hanñen go goya tuñande. Goyenbe al kura belen neñ gayen mere buluñ mat dird dird niñ teñbe neñ ge yeñ, “Mel gore al saba gwahade yirde hañ,” dinen hañ. Niñgeb go mar gobe Al Kurun belen mere teñ hañ gote murun gem buluñ wor po yuntek mata goyen gogo teñ hañ.

Megen niñ marbe tumñañ mata buluñ minñan

⁹ Be, gwahade niñgeb neñ Yuda marbe al miñ hoyañ Yuda mar moñ gote folek? Moñ. Ne belen mehenñde Yuda mar ma al miñ hoyañ wet kura goyen tumñañ mata buluñ bana hañ dinhem gogo. ¹⁰ Be, mere gokeb Al Kurunñen asañde gahade katiñ hi:

“Al Kurun diliñde al huwakbe hubu wor po.

Al kura huwak ma po hi.

¹¹ Al kura Al Kurunñen mere bebak ma po teñ hi. Hubu wor po.

Al unñkuren muñ kura Al Kurun niñ ma nanñkenen hi.

¹² Al tumñañ soñ heñ mata bulunñde kattin geb, Al Kurunñen meten epte ma titek hañ.

Al unñkuren muñ kura mata igiñ titek ma hi. Hubu wor po.” *Tikin 14:1-3; 53:1-3; Eklisiastis 7:20*

¹³ “Al hapekbe al mete titek gasun yara geb, mereminñ gore al hoyañ buluñ yirde hi.

Irde melak belenbe usi mere po teñ hi.” *Tikin 5:9*

“Irde dinonñdebe kunere duwi belen al yisike kamde hanñen det goyen hañ.” *Tikin 140:3*

- 14 “Mohonꝑdebe al karan yurde al biꝑ misinꝑ kattek mere beley po makinꝑ hi.” *Tikinꝑ 10:7*
- 15 “Kahanꝑbe huginꝑ al gasa yirke kamde kamde ninꝑ po aranꝑ kunꝑ haꝑ.
- 16 Yenꝑ beley naꝑa damde kunayinꝑ kurunꝑ gobe huginꝑ al bulunꝑ yirde, kanduk kurunꝑ wor po yunenꝑ haꝑ.
- 17 Yenꝑbe al biꝑ kamke iginꝑ heꝑ heꝑ beleybe go ma nurde haꝑ.” *Aisaia 59:7-8*
- 18 “Go mar gobe Al Kurunꝑ ninꝑ kafura ma heꝑ haꝑ,” yitinꝑ hi. *Tikinꝑ 36:1*

19 Be, nenꝑbe Moseyen saba bana mere yitinꝑ kurunꝑ gobe saba gote yufuk bana haꝑ mar goke yitinꝑ yenꝑ nurde hite. Gogab megen ninꝑ al kura beley mata bulunꝑminꝑ goke epte ma, “Nebe al huwak,” yiyyenꝑ, irde megen ninꝑ mar tumꝑaꝑ Al Kurunꝑ dilinꝑde ulinꝑde merem yaꝑ henayinꝑ. ²⁰ Ningeꝑ al kura Moseyen saba tumꝑaꝑ gama irtek minꝑmonꝑ geb, al tumꝑaꝑ epte ma Al Kurunꝑ dilinꝑde al huwak henayinꝑ. Gwahade yarabe Moseyen saba goreꝑ mata bulunꝑninꝑ kawan dikala dirke yenenꝑ bebak tenꝑ hityen.

Al Kurunꝑ dilinꝑde huwak heꝑ heꝑ beley

²¹ Ningeꝑ Al Kurunꝑ dilinꝑde al huwak heꝑ heꝑ beley hoyanꝑ dikala dirtinꝑ hi. Gobe Moseyen saba monꝑ. Beley goke bikkenꝑ Mose beley sabaminꝑde tagalyinꝑ, irde Al Kurunꝑyen mere basanꝑ mar poꝑroꝑet wor goke tagalaminꝑ. ²² Ningeꝑ al kura Yesu Kristu ninꝑ dufayminꝑ tarenꝑ irnayinꝑ marbe tumꝑaꝑ Al Kurunꝑ beley al huwak yinyenꝑ. Yesu ninꝑ dufayminꝑ sanꝑinꝑ irtinꝑ mar bana kurabe huwak, munanꝑ kurabe huwak monꝑ ma yinyenꝑ. Tumꝑaꝑ

tunḡande ala al huwak yinyeḡ. ²³ Fudinde, al tumḡaḡ Al Kurunḡ diliḡde mata bulunḡ titiḡ ala geb, Al Kurunḡyen tareḡ tunḡunḡ yaḡ bana epte ma hitek haḡ. ²⁴ Gega Al Kurunḡ beleneḡ bunineḡ yirde igiḡ igiḡ yirde hiyen geb, Yesu Kristu beleneḡ yumulḡaḡ teḡ teḡ beleneḡ kirtiḡ goyen gama irde hinayiḡ marbe al huwak yeḡ yinyeḡ. Goyenbe gwahade heḡ heḡ gobe murunḡem moḡ, duliḡ gwahade hinayiḡ. ²⁵ Al Kurunḡbe al kura Yesu Kristu beleneḡ yeḡ ge teḡ darim wok irde kamiḡiḡ goke dufaymiḡ tareḡ irkeb mata bulunḡmiḡ halde yuneḡ yeḡ Yesu goyen teḡ kerke katiḡ. Irde alyen mata bulunḡ niḡ teḡ dapḡa gasa yirde Al Kurunḡ galak irtiḡ yara hiriḡ. Al Kurunḡ beleneḡ go tiyyiḡ gobe matamiḡ huwak goyen Urmiḡ uliḡde kawan forok iryiḡ. Kawan forok iryiḡ gobe Al Kurunḡ beleneḡ bikkeḡ al mata bulunḡ teḡ hinhan goyen goke ma nurde araḡeḡ bearar ma teḡ gote murunḡem ma yuneḡ hinhide mat gogo matamiḡ huwak goyen kawan forok iryiḡ. ²⁶ Al Kurunḡ beleneḡ Yesu uliḡde mata bulunḡniniḡ gote murunḡem unyiḡ gobe Al Kurunḡbe al huwak goyen kawan dikala dird dird niḡbe gogo tiyyiḡ. Gwaha tiyyiḡ al gobe al huwak wor po. Irde al kura Yesu niḡ dufaymiḡ saḡiḡ irnayiḡ marbe tumḡaḡ al huwak yeḡ yinyeḡ goyen kawan dikala direḡ yeḡbe gogo tiyyiḡ.

²⁷ Niḡgeb neḡ albe da mataniniḡ goke turunḡ turunḡ teḡ hitek? Irde belneḡ damiḡ go goyen gama irde al huwak hetek? Moseyen saba gama irde Al Kurunḡ diliḡde al huwak hetek? Epte moḡ! Yesu niḡ dufayniniḡ tareḡ irteke gab Al

Kurun belen al huwak yen dinyen. ²⁸ Fudinde, albe epte ma Moseyen saba gama irde Al Kurun dilinde al huwak henayin yen nurde hite. Yesu nin dufaymin taren irde gab al huwak henayin yen nurde hite. ²⁹ Be, Al Kurun gayen Yuda marte Al Kurun po? Yenbe al min hoyan Yuda mar mon gote Al Kurun mon? Mon geb! Yenbe al min hoyan gote Al Kurun manan geb. ³⁰ Ga yihim gabe Al Kurunbe unken po geb, gago yihim. Ningeb Yuda mar guba yen hanyen goya al min hoyan guba ma yen hanyen goya goyen Yesu nin dufaymin sanin irnayinbe tumnan Al Kurun dilinde huwak yen yinyen. ³¹ Be, gwahade ningeb nenbe Yesu nin dufayninin taren irde hityen geb, Moseyen sababe pel irde mali mali mata titek? Mon, epte ma gwaha titek. Nen belen Yesu nin dufayninin taren irde hitekbe Moseyen saba gote min kurun goyen tumnan gama irde pasi hetek.

4

Abrahambe al huwak

¹ Be, Abrahambe nen Yuda marte asininin. Ningeb Abrahambe daha tiyyin goyen goke nurtek. Gogab Yesu Kristu nin dufay sanin ird ird mata goyen bebak titek. ² Be, Abrahambe mata igin ten hinhin gore Al Kurun dilinde al huwak iryin manhan matamin goke yingen ge turun turun tiwon. Gega matamin goke kura Al Kurun dilinde turun turun titek mon hinhin. ³ Ningeb goke Al Kurunyen asande dahade katin hi? Merebe gahade: “Abraham go Al Kurun belen mere iryin goyen fudinde yen nurdeb dufaymin

taren iryinj. Irkeb Al Kurun belej go kenenbe al huwak yen nurd unyinj,” yitin hi.

⁴ Be, al kura meten tikeb meten gote minj al gore murungem unyen. Ningeb murungem gobe meten tiyyen gote damum geb, dulinj una ma yetek. ⁵ Goyenpoga Al Kurunbe al kura mata iginj tiyyen goke al huwak ma inyen. Gwahade yarabe al kura Al Kurun belej mata bulun mar goyen iginj al huwak yiryen yen nurde yen ge dufayminj taren irkeb goke Al Kurun belej al go al huwak yen nurd unyen. ⁶ Ningeb Israel marte doyanj al kurun Dewit mananj al kura Al Kurun belej al gote meten dahade tiya goke ma nurdeb al huwak inyen al gobe Al Kurun belej guram irde sanj irtinj al wor po yen nurdeb gaha yirinj:

⁷ “Al kura Al Kurun belej mata bulunminj halde unenbe mata bulun minmonj inyen al gobe amanenj wor po nurde hiyen.

⁸ Irde al kura Doyanj Al Kurun belej mata bulunminj goke ma nuryen al gobe amanenj wor po nurde hiyen,” yitin hi. *Tikin 32:1-2*

⁹ Be, Al Kurun belej gwaha mat guram yirde taren yirtek marbe Yuda mar guba yen hanjen goyen po guram yiryen? Ma, al minj hoyanj Yuda mar monj guba ma yen hanjen goyen mananj guram yiryen? Tumnanj guram yiryen geb. Be, Abraham ninj nurnanj. Nenbe, “Abraham belej Al Kurun ninj dufayminj taren irke Al Kurun belej al huwak inyinj,” yihit. ¹⁰ Gega Abrahambe daha nanja Al Kurun dilinde al huwak hirinj? Guba yirinj kamere ma guba ma yirinja? Yen al huwak hirinj gobe guba ma yirinja al huwak hirinj.

¹¹ Irdeb kame gab guba yiriŋ. Guba yiriŋ gobe yeŋ beleŋ guba ma yeŋya Al Kurunŋ niŋ dufaymiŋ saŋiŋ iryiŋ goke teŋ Al Kurunŋ beleŋ al huwak inyiŋ gobe fudinde yeŋ bebak teŋ teŋ niŋ gogo guba yiriŋ. Niŋgeb yeŋbe al kura guba ma yitiŋ gega, Al Kurunŋ niŋ dufaymiŋ tareŋ irde haŋ mar kurunŋ gote naniŋ hitiŋ hi. Gobe go mar goyen Al Kurunŋ diliŋde al huwak yeŋ nurd yuneŋ yeŋbe gogo Al Kurunŋ beleŋ Abraham goyen gwaha iryiŋ. ¹² Irde Abrahambe al guba yeŋ haŋyen marte naniŋ manaŋ. Goyenbe tumŋaŋ moŋ. Guba yitiŋ mar bana goŋ al kura Abraham beleŋ guba ma yeŋya Al Kurunŋ niŋ dufaymiŋ tareŋ iryiŋ mata goyen gama irde haŋ mar gote naniŋ hitiŋ hi.

Al Kurunŋbe biŋa tiyyiŋ goyen gama iryiŋ

¹³ Be, Abrahamya foŋeŋmiŋ yagoyabe kame megeŋ kurunŋ gayen teŋ gote miŋ mar henayiŋ yeŋ Al Kurunŋ beleŋ Abraham diliŋde biŋa tiyyiŋ gobe Abraham gore Moseyen saba gama irde hike gogo biŋa tiyyiŋ? Moŋ. Gwaha titŋeŋbe Al Kurunŋ niŋ dufaymiŋ saŋiŋ irke gab al huwak ineŋbe gogo biŋa tiyyiŋ. ¹⁴ Niŋgeb Al Kurunŋ beleŋ biŋa tiyyiŋ goyen Moseyen saba gama irde ga tetek manhan Al Kurunŋ niŋ dufay tareŋ ird ird gobe miŋ miŋmoŋ hewoŋ. Irde Al Kurunŋ beleŋ Abraham hitte biŋa tiyyiŋ goyen wor miŋ miŋmoŋ hewoŋ. Goyenpoga gwahade moŋ. ¹⁵ Moseyen sababe hi gega, al beleŋ goyen ma gama irde hikeb goreb Al Kurunŋyen bearar bana yukunŋ hiyen. Goyenbe Moseyen saba goyen miŋmoŋ manhan al beleŋ mata kura tike mata bulunbe gogo taha ma ineŋ hiwoŋ.

¹⁶ Niṅgeb albe Yesu Kristu niṅ dufaymiṅ tareṅ irke gab Al Kurun belen bikken detmiṅ yunen yeṅ biṅa tiyyiṅ goyen yunyeṅ. Gogab Al Kurun belen bunineṅ yirde igiṅ igiṅ yirdeb detmiṅ duliṅ yunen yeṅ biṅa tiyyiṅ goyen Abrahamyen asem weṅ dufaymiṅ yeṅ ge saṅiṅ irnayiṅ mar goyen tumṅaṅ fudinde wor po tenayiṅ. Al kura Yuda mar Moseyen saba bana haṅ gore Yesu Kristu niṅ dufaymiṅ tareṅ irtiṅ kenem yeṅbe Abrahamyen dirneṅ weṅ geb, Al Kurun belen yeṅ ge biṅa tiyyiṅ goyen tenayiṅ. Irde al kura al miṅ hoyan Moseyen saba bana ma haṅ gore Yesu Kristu niṅ dufaymiṅ tareṅ irtiṅ kenem yeṅ wor Abrahamyen dirneṅ weṅ geb, yeṅ wor tenayiṅ.

¹⁷ Niṅgeb gokeb Al Kurunyen asaṅde gahade katiṅ hi: “Ne belen al miṅ kurayen kurayen kame forok yenayiṅ kurun gote asem girhem,” yitiṅ. Niṅgeb Abraham gobe Al Kurun diliṅdeb adoniniṅ. Abraham gobe Al Kurun belen al kamtiṅ wor igiṅ yisaṅ hiyyeṅ, irde det miṅmon wor pore mat det forok yiryen yeṅ dufaymiṅ yeṅ ge saṅiṅ iryiṅ. ¹⁸ Abrahambe gwaha mat kura diriṅ miṅyaṅ heweṅ yeṅ ma nurde hinhinya goyenter Al Kurun belen biṅa tenya, “Asige yagobe budam wor po henayiṅ,” inyiṅ goyen fudinde yeṅ nurde diriṅ niṅ doyaṅ heṅ hinhin. Niṅgeb Al Kurun belen inyiṅ gwahade po, al miṅ kurayen kurayen kurun gote asem hiriṅ. ¹⁹ Be, yeṅ hitte diriṅ forok ma yekeyabe damam 100 heṅ alik bulun po heṅ gwaha mat kura diriṅ forok irtek ma hiriṅ. Irde berem Sara wor gwahade po diriṅ yad yad nalumbe fole wor po tiyyiṅ. Gega Abrahambe Al Kurun belen diriṅ ma nuneṅ hi

yeŋ dufaymiŋ tareŋ ird ird goyen yul ma yiriŋ. ²⁰⁻²¹ Yeŋbe Al Kurun beleŋ yeŋ ge biŋa tiyyiŋ goke hekkeŋ nurdeb dufay budam ma iryiŋ. Irdeb Al Kurun beleŋ biŋa tiyyiŋ kurun goyen igiŋ forok irde nunyeŋ yeŋ nurde hinhin geb, yeŋ ge dufaymiŋ tareŋ irde hinhin gore saŋiŋ irkeb Al Kurun deŋem turnuŋ yaŋ irde hinhin. ²² Niŋgeb Al Kurun beleŋ dufaymiŋ tareŋ goyen keneŋbe, “Yeŋbe al huwak,” yiriŋ. ²³ Goyenbe Al Kurun beleŋ asaŋmiŋde mere bilmiŋ “Yeŋbe al huwak,” yiriŋ gobe Abraham yeŋ ge po ma yiriŋ. ²⁴ Mere gobe neŋ gayen gake manaŋ yiriŋ. Neŋbe Doyaŋ Al Kurunniŋiŋ Yesu kamyiŋde mat isaŋ hiriŋ al Al Kurun goke dufayniŋiŋ tareŋ irde hite geb, al huwak yeŋ nurd dunyeŋ. ²⁵ Yesube nende mata buluŋ niŋ teŋ kamyiŋ. Irkeb Al Kurun beleŋ neŋ gayen diliŋde al huwak dire yeŋ Yesu go kamyiŋde mat isaŋ heke huwaryiŋ.

5

Al huwak heŋ heŋ niŋ hoy diriŋ

¹ Be, gwahade niŋgeb Yesu niŋ dufayniŋiŋ saŋiŋ irtekeb Al Kurun beleŋ al huwak diniŋiŋ. Niŋgeb neŋbe Doyaŋ Al Kurunniŋiŋ Yesu Kristu hitte mat Al Kurunya awalikde hite. ² Neŋ beleŋ Yesu niŋ dufayniŋiŋ tareŋ irtekeb Yesu Kristu gore Al Kurun beleŋ buniŋeŋ dirde igiŋ igiŋ dird dird bana hurkuŋ hurkuŋ beleŋ kerd dunyiŋ. Irkeb neŋbe go bana hite gago. Irde kame Al Kurunyen tareŋ turnuŋ yaŋ bana hitek yeŋ nurde goke doyaŋ heŋ hite geb, aman heŋ hityen. ³ Irde kanduk kurayen kurayen yeneŋ hite gega, aman

heñ hityen. Gobe kanduk gore sanjñ dirkeb kanduk hoyañ kura wayyen gega, yul ma yen hitek, ⁴ irde kanduk yenen yul ma yetekbe mata bulun titek dufay goyen igiñ fole irde hitek, irde mata bulun titek dufay goyen igiñ fole irde hitekbe kame Al Kurun beñ goke igiñ igiñ diryen yen goke doyañ heñ hitek geb, gogo kanduk kurayen kurayen yenen hityen gega, amañ heñ hityen. ⁵ Be, Holi Spirit Al Kurun beñ dunyiñ gore Al Kurun beñ neñ gayen bubulkuñne wor po yen nurde dunen hiyen goyen fe wogortiñ yara irde dunyiñ. Niñgeb Al Kurun beñ igiñ igiñ diryen yen goke doyañ heñ heñ gobe miñ miñmoñ yen ma nurde hite.

⁶ Fudinde, neñbe mata bulun bana po heñ gwaha mat kura nindiken sope irtek miñmoñ wor po hitekeyabe Al Kurun beñ nalu goyenter gwaha tiyen yirinyab Yesu Kristu beñ Al Kurun ma nurd unen mata bulun teñ hañ mar niñ teñ kamyiñ. ⁷ Fudinde, al kura al huwak kura goke teñ igiñ kameñ yen yenbe meteneñ wor po. Al igiñ kura goke teñ igiñ kamtek yen hañ mar wor budam moñ, yuñkureñ po hañ. ⁸ Goyenpoga Yesu Kristube neñ gayen mata bulun bana po hitekeya neñ ge teñ kamyiñ. Al Kurunbe neñ gayen bubulkuñne wor po yen nurde dunen hiyen goyen gwaha matbe dikala dirtiñen hi.

⁹ Niñgeb neñbe Yesu Kristu beñ darim wok irde kamyiñ go hende al huwak hitiñ geb, kame Al Kurunyen bearar bana mat neñ gayen fudinde wor po dade siña diryen. ¹⁰ Bikken neñ gayenbe Al Kurunyen asogo hinhet gega, Urmiñ teñ kerke kateñ kamyiñde matbe Al Kurunya awalik hitiriñ.

Gega Urminbe bida ma hej huwaryiñ geb, Al Kurun belej kame daha diryen? Dumulgan po tiyyen geb! ¹¹ Goyenbe go po moñ. Neñbe Doyan Al Kurunniñ Yesu Kristu belej Al Kurunya awalik dirtiñ hite geb, goke gayenterbe Al Kurunya hej amanen nurde hite.

Adamyä Yesu Kristuya

¹² Be, gwahade goyen po al unñkuren Adam belej mata bulun tikeb mata bulun megen gar forok yiriñ. Irkeb mata bulun gote murunembe kamde kamde mata forok yiriñ. Irkeb gor mat al tumñan mata bulun tej hinhan geb, tumñan kamde kamde bana po hinhan. ¹³ Be, Moseyen saba ma forok yiriña wor mata bulunbe hinhin. Gega goyenterbe mata bulun tej hinhan gobe mata bulun yen ma nurde hinhan. ¹⁴ Goyenpoga Adamyen nalure mat wañ Moseyen nalure hinhan mar wor tumñan kamamiñ. Al kura Adam belej Al Kurunyen mere pel irde mata bulun tiyyiñ gwahade ma tiyamiñ mar wor tumñan kamde kamde mata gote yufuk bana hinhan.

Niñgeb Adambe matamiñ gote igineñ bulun goyen alya bereya megen hañ kurun gayen hitte forok iryiñ al. Gega al kura kame forok yiriñ al gobe matamiñ gote igineñ igiñ goyen alya bereya kurun gayen hitte forok iryiñ. Niñgeb Adambe mata bulun forok iryiñ al, munan kame wayyiñ al gobe mata igiñ forok iryiñ al. ¹⁵ Gega Al Kurunyen bunineñ dufay goya Adamyen mata bulunyabe tunande moñ, hoyan hoyan. Fudinde, al unñkuren Adam gote mata bulunde mat al budam kamde hinhan. Goyenpoga Al Kurun belej al bunineñ

yirde igiñ igiñ yirde yirde gobe kurun̄ wor po, mata bulun̄ gote folek wor po. Irde al un̄kuren̄ Yesu Kristu gore al bunin̄en̄ yirde igiñ igiñ yirde kamiñ go wor kurun̄ wor po. Yen̄ kamiñ gobe Al Kurun̄ belen̄ detmiñ damum moñ dulin̄ al yun̄yiñ go goyen. ¹⁶ Be, det yunen̄ yen̄ Al Kurun̄ belen̄ damum moñ dulin̄ al yuntin̄ gobe al un̄kuren̄ Adam belen̄ mata bulun̄ tike gote murun̄gem titin̄ gwahade yara moñ. Gobe gahade: al un̄kuren̄ belen̄ mata bulun̄ tikeb gor mat al merem yan̄ yirde murun̄gem yunen̄ yunen̄ mata forok yirin̄. Goyenpoga al budam mata bulun̄ kurayen̄ kurayen̄ titin̄ mar hitte Al Kurun̄ belen̄ detmiñ damum moñ dulin̄ yuntek goyen yunkeb goreb Al Kurun̄ dilin̄de al huwak yirin̄. ¹⁷ Be, al un̄kuren̄ Adam belen̄ mata bulun̄ tiyyin̄de matbe matamin̄ goke ten̄ albe kamde kamde mata yufuk bana hinhan. Gega al kura Al Kurun̄ belen̄ bunin̄en̄ yirde igiñ igiñ yird yird bana heñ al huwak hitin̄ marbe Al Kurun̄ya hugin̄en̄ heñ det kurun̄ gayen̄ doyan̄ yirde hinayin̄. Mata gobe al un̄kuren̄ Yesu Kristu belen̄ forok iryin̄. Al huwak heñ heñ gobe det kura Al Kurun̄ belen̄ damum moñ dulin̄ al yunen̄ yirin̄ go goyen. ¹⁸ Nin̄geb Adamyen̄ mata bulun̄ un̄kuren̄* goyen misin̄debe al tumñan̄ mata bulun̄ mar heñ gote murun̄gem tamin̄ gega, Yesu Kristuyen̄ mata huwak un̄kuren̄† goreb Al Kurun̄ya hugin̄en̄ heñ heñ goyen al tumñan̄ hitte

* **5:18:** Al Kurun̄ belen̄ mata igin̄ya bulun̄ya bebak ten̄ ten̄ he igin̄en̄ ma nawayin̄ inyin̄ goyen meremin̄ pel irde nirin̄ goke yitin̄.

† **5:18:** Mata huwak un̄kuren̄ gobe Al Kurun̄yen̄ mere gama irde kuruse hende kamiñ goke yitin̄.

forok ird yuntin. ¹⁹ Al unjkurenj Adam belen Al Kurunjen mere pel iryin go misinde al budam mata bulun mar hitin gega, al unjkurenj Yesu Kristu belen Al Kurunjen mere gama iryin go hendebe al budam al huwak henayin. ²⁰ Moseyen sababe al tumnanj mata bulunminj kurun wor po goyen yenenj bebak tinañ yen duntin. Goyenpoga mata bulunbe kurun po heñ hi geb, Al Kurun belen buninenj yirde igin igin yird yird matabe hubu heñ hi? Hubu hitin yarabe kurun heñ mata bulun gote tareñ fole irde hi. ²¹ Gogab mata bulun misinde albe kamde kamde mata yufuk bana hitinenbe Doyan Al Kurunninin Yesu Kristu hitte mat Al Kurun belen buninenj dirde igin igin dirde al huwak dirkeb Al Kurunya huginenj hitek.

6

Neñbe Yesu Kristuya kamtirin

¹ Be, gwahade ningeb daha yetek? Al Kurun belen igin igin dird dird goyen kurun po hiwi yenbe mata bulun ten ten nin bada ma hetek yinin? ² Gwahade mon po! Al kamde detmin tumnanj yubul ten hanjen gwahade goyen po, neñ wor mata bulunbe tumnanj yubul titirin. Ningeb mata bulun belen epte ma doyan dirde hiyen geb, megen gar epte ma mata bulun ten henya hitek! ³ Neñbe tumnanj Yesu Kristuya unjkurenj heñ heñ ge baptais titirin gote minbe yenya unjkurenj heñ kamtirin yara gobe nurde hañ gogo. ⁴ Be, neñbe gwahade po baptais titirin goya goyenbe Yesu Kristuya heñ kamteke mete dirtin yara hitin. Gogab Yesu Kristu goyen Nanin belen sanjinminj

turnun yan wor po gore isan hirin gwahade goyen po, neñ manan gwaha dirke Al Kurun dilinde al gergen heñ hitek.

⁵ Be, neñbe gwaha mat Yesu Kristuya unkuren heñ kamtirin kenem yen huwaryin gwahade goyen po, neñ wor fudinde Al Kurun beñ disan heke huwartek. ⁶ Niñgeb Yesu Kristu kuruse hende mayke kamyin goyenter dufayninin bikkek megen nin goyen manan kamyin yen nurde hite. Gogab neñ gayen mata bulun beñ epte ma wor po danarde bon yeke gote yufukde hitek. ⁷ Gobe al kura Yesu Kristuya kuruse hende kamaryum al gobe Al Kurun beñ mata bulun bana mat ten sinã iryin geb, gogo mata bulun yufuk bana ma hi.

⁸ Be, neñbe Yesu Kristuya tumnan kamtirin kenem al gergen heñ yenyã hite gayenbe fudinde wor po yen nurde hite. ⁹ Gobe Yesu Kristube kamtinde mat huwaryin geb, sopte ma kamyen yen nurde hite geb, gago dinen hime. Fudinde, kamde kamde mata beñ epte ma tanaryen. ¹⁰ Be, Yesu Kristu kamyin gobe mata buluninin pasi ire yenbe gogo kamyin. Goyenbe wawun unkurende po kamyin. Irde Al Kurun denem turnun yan ird ird nin hi. ¹¹ Niñgeb den wor gwahade po kamamin geb, mata bulun yufukde ma hite yen nurdeb Yesu Kristuya heñ Al Kurun denem turnun yan ird ird nin hinayin.

¹² Niñgeb tubul tike mata bulun beñ ultin kame kamke bida hetek goyen tanarde ma hiyen. Gwaha ma tinayinbe mata bulun titek dufay goyen po gama irde hinayin geb. ¹³ Niñgeb tubul

tike uliti kurhan kura gore mata bulun ten ten de ni det ma hiyyen. Gwaha titnenbe kamtinde mat huwarde al gergen hiti han geb, uliti goyen Al Kurun belen mata huwakde ni det irde meten unyen yen Al Kurun unnayin. ¹⁴ Denbe Moseyen saba gote yufuk bana ma han. Al Kurun belen buninen dirde igin igin dirde hi bana gon han. Ningenb mata bulun belen epte ma wor po doyan dirde hiyen.

Nenbe mata huwak ten ten mar

¹⁵ Ningenb daha titek? Nenbe Moseyen saba gote yufuk bana ma hite, irde Al Kurun belen buninen dirde igin igin dirde hi bana gon hite geb, mata bulun ten hitek? Mon, epte ma gwaha titek! ¹⁶ Be, denbe al kurate meten mar dulnen hen yende yufukde hitek yen nurde gwaha tinayinbe al gote mere po gama irde meten dulnen ten ten mar henayin goyen go ma nurde han? Gwahade goyen po, den belen mata bulun gama irde hinayinbe gote yufuk bana hen Al Kurun dilinde al kamti hinayin. Munan Al Kurunen mere nurde gama irde hinayinbe gote yufukde hen al huwak henayin. ¹⁷⁻¹⁸ Be, bikken denbe mata bulun yufuk bana po hen gote meten mar hinhan. Goyenpoga gayenterbe Al Kurunen mere saba dirke nurdeb bitinde mat fudinde wor po gama irde han. Irkeb yen belen mata bulun bana mat dad sina dirde mata huwak yufuk bana dirti han. Ningenb goke Al Kurun igin wor po nurd unen hite. ¹⁹ Mere tihim gayen dindiken kenkela bebak titek mon geb, megen ni marte matare mat momon diren tihim. Be, bikken denbe uliti

kurhan kura mata buluñ Al Kurunñ diliñde tikiñ minyan goke uney hinhan. Irde mata kura Al Kurunyen mere ma nurde hanyen marte mata gama irke mata bulunñbe kurunñ wor po heñ hinhin. Gwaha teñ heñbe mata buluñ kurunñ gote yufuk bana po hinhan. Gega gayenterbe ultin goyen tumñan yumulganñ teñ mata huwak nin unnayin. Irdeb yende yufukde heñ mata huwak teñ hinayin. Irkeb Al Kurunñ diliñde wukken dinyen.

²⁰ Be, bikkenñ den goyen mata buluñ yufuk bana heñ gote metenñ mar hinhanyabe mata huwak gote yufuk bana ma heñ mata huwak goke dufay ma heñ hinhan. ²¹ Go mata teñ hinhan goke gayenterbe memyak nurde hanñ. Goyenpoga gwaha teñ hinhanyabe igineñ iginñ dahade kura yawaraminñ? Hubu wor po. Fudinde, mata teñ hinhan gote murunñgem funanñdebe kamde kamde gogo po. ²² Gega gayenterbe Al Kurunñ belenñ mata buluñ bana mat dumulganñ tike Al Kurunyen metenñ mar hitinñ hanñ. Niñgeb gor mat Al Kurunñ diliñde wukkeñ hetek mata go po teñ teñbe kame gote murunñgembe Al Kurunnya hugineñ heñ heñ mata goyen tenayin. ²³ Gwahade goyen po, mata buluñ gote murunñgembe hugineñ kamde kamde gogo. Munanñ Doyanñ Al Kurunñniniñ Yesu Kristuya heñ heñ goke teñ detminñ kura Al Kurunñ belenñ damum moñ dulinñ duntinñ gobe yenya hugineñ heñ heñ gogo.

7

Nenbe Moseyen saba yufuk bana ma hite

¹ Be, kadne yago, denbe Moseyen saba nurde hañ geb merene gayen kenkela bebak tinayin yeñ Moseyen saba go hende mere direñ tihim. Be, albe dilin henya po Moseyen saba gote yufuk bana hinayin gobe nurde hañ gogo. ² Be, goke ire unyat matare mat dikala direñ. Be, Moseyen sabarebe bere uñ yanbe uñ goyen dilin hikeyabe uñ yufuk bana po hiyen. Gega uñ goyen kamkeb Moseyen sabare bere gobe uñ goya po hiriryen yitin goyen yufuk bana ma hiyen. ³ Niñgeb uñ dilin hikeya al hoyan hitte kuyen gobe bere gobe lenfot innayin. Gega uñ kamkeb Moseyen sabare unya po hiriryen yitin goyen yufuk bana ma hiyen geb, al hoyan tiyyen goke lenfot ma innayin.

⁴ Niñgeb, kadne yago, denbe Yesu Kristuya hañ goke tenbe yenya kuruse hende kamamin yara hamin hañ geb, Moseyen saba gote yufuk bana ma hañ. Gwahade hitin yarabe kamtinde mat huwaryin al Yesu gote yufuk bana hañ. Gwahade hañ gobe gote iginen mata igin Al Kurun hitte forok yird unen hiniñ yenbe gogo gwahade hañ. ⁵ Hanƙapya megen nin dufay po gama irde hin-hetyabe Moseyen saba gore mata bulunbe gwahade yeñ kawan yirde hinhin. Gega mata goyen bebak ten yubul titnenbe mata bulun goyen ten ten nin bininiñ harde hinhin. Irkeb dufay bulun goyen gama irde mata bulun ten hiteke gote murungem bulun, Al Kurun dilinde huginen kamde kamde goyen tetek hitirin. ⁶ Goyenpoga gayenter nenbe Yesu Kristuya kamtirin geb, Moseyen saba gote yufuk bana ma hite. Bikenbe saba gore

fere dirtiŋ hinhet gega, gor mat dade siŋa dirtiŋ. Niŋgeb Moseyen saba bikkek asaŋde katiŋ goyen hende huwardeya ma Al Kurun niŋ meten ten hite. Holi Spirit belen mata gergen duntiŋ goyen hende huwarde meten ten hite.

Moseyen sabaya mata bulunya

⁷ Be, gwahade niŋgeb Moseyen saba gobe bulun yetek? Epte mon! Moseyen saba gore mata bulun nikala ma niryiŋ manhan mata bulunbe dahade goyen bebak ma timewon. Niŋgeb Moseyen sabare, “Al hoyande det yenen gone yan hemewon yen ma nurnayiŋ,” gwaha ma yitiŋ manhan mata gobe bulun yen ma nurmewon. ⁸ Goyenpoga Moseyen sabare, “Al hoyande det yenen gone yan hemewon yen ma nurnayiŋ,” yitiŋ mere goyen nurdeb mata bulun go tubul titekdebe mata bulun gore bene fakamke al hoyande det yenen gone yan hemewon yen nurd nurd dufay kurayen kurayen forok yen hanyen. Moseyen saba go miŋmon manhan mata bulun wor kamtiŋ yara tareŋ miŋmon hiwon. ⁹ Bikken Moseyen saba ma nurde hinhemyabe nebe al igiŋ mata bulunem mon yen nurde hinhem. Gega saba gore gwaha gwaha ten hinayiŋ yitiŋ goyen nurmiriŋ gega, saba kurun goyen epte ma kenkela gama irtek yen bebak tenbe nebe mata bulun al yen nurmiriŋ. Gobe mata bulun kamtiŋ goyen sopte geren hitiŋ yara. ¹⁰ Gor mat nebe Al Kurun diliŋde kamtiŋ hime yen nurmiriŋ. Niŋgeb Moseyen saba gore ne gayen Al Kurunya hugiŋen heŋ heŋ belen kerd nuntiŋ yarabe hugiŋen kamde kamde belen kerd nuntiŋ

yeŋ nurmiriŋ. ¹¹ Fudinde, mata buluŋ beleŋ usi nird nird beleŋ niŋ naŋkeneŋbe Moseyen saba goyen hende harde usi nirke mata buluŋ teŋ hinhem. Niŋgeb Moseyen sabare, “Mata buluŋ gote muruŋgembe kamde kamde gogo,” yitiŋ go gwahade po, Al Kuruŋ diliŋde kamtiŋ hinhem. ¹² Niŋgeb Moseyen sababe buluŋ? Moŋ! Moseyen saba go muŋ pobe Al Kuruŋ diliŋde wukkeŋ, irde go bana mere wor wukkeŋ, huwak, irde igiŋ wor po.

¹³ Niŋgeb det igiŋ goyen gore ne hitte kamde kamde mata forok irde nunyiŋ? Moŋ, hubu wor po! Mata buluŋ po ga kamde kamde mata forok ird nunyiŋ. Moseyen saba gobe igiŋ gega, mata buluŋ gore po ga saba go hende kamde kamde mata forok ird nunyiŋ. Gobe mata buluŋ go fudinde kawan forok yeŋ yeŋ ge Al Kuruŋ beleŋ tubul tike gogo kamde kamde mata forok ird nunyiŋ. Gogab Moseyen saba bana mere yitiŋde gor matbe mata buluŋ gobe fudinde buluŋ wor po yeŋ kawan henayiŋ.

¹⁴ Be, Moseyen sababe Al Kuruŋ hitte mat watin yeŋ nurde hite. Gega nebe megen niŋ al po, mata buluŋ beleŋ damu nirtiŋ yara yeŋ yufuk bana po himyen. ¹⁵ Irde mata igiŋ po tiye yeŋ nurde himyen gega, gwaha ma teŋ himyen. Gwaha titneŋbe mata gwahade titek ma nirde hiyen goyen po teŋ himyen. Niŋgeb nebe mata gwaha teŋ hime yeŋ ma nurde himyen, kukuwamneŋ wor po. ¹⁶⁻¹⁷ Goyenbe mata kura titek ma nirde hi gega, mata goyen tiyeŋbe mata go teŋ teŋ gote miŋbe ne moŋ. Mata buluŋ ne bana hi gore teŋ

hi. Niŋgeb Moseyen saba yiŋgeŋbe igiŋ goyen fudinde yeŋ nurde hime. ¹⁸ Ga dinenŋ hime gabe bene bana dufay igiŋ kura ma hi yeŋ nurde hime geb, gago yeŋ hime. Fudinde, ne megen niŋ al banabe dufay igiŋ kura ma hi. Niŋgeb gogo mata igiŋ titek dufay miŋyaŋ gega, goyen gama irde mata teŋ teŋ gobe metenŋ wor po nirde hiyen. ¹⁹ Mata igiŋ tiye yeŋ nurde himyen goyen titek yarabe mata buluŋ po teŋ himyen. Mata buluŋ titek ma nirde hiyen gega, goyen po teŋ himyen. ²⁰ Niŋgeb ne mata gwaha ma titek nurde himyen mata goyen teŋ himyen gobe nigenŋ ma teŋ himyen. Mata buluŋ teŋ teŋ dufay ne bana hi gore teŋ hiyen.

²¹ Niŋgeb go mata gobe nigenŋ wor po keneŋ bebak teŋ himyen. Mata gobe gahade: ne beleŋ mata igiŋ kura tiye yeŋ nurenŋ goya goyenbe mata buluŋ teŋ teŋ dufay wor ne bana hi. ²² Gobe gahade: Al Kuruŋ beleŋ bene bana dufay igiŋ forok ird nuntiŋ geb, Al Kuruŋyen saba goke amanŋ nurde himyen. ²³ Goyenpoga bene bana kurhanbe saba hoyanŋ buluŋ kura hi geb, gore mata buluŋ yufukde nerde fere nire yeŋbe Al Kuruŋyen saba bener igiŋ nurd unenŋ himyen goya arde hike nurde himyen. ²⁴ Goke teŋbe neb gwaha kura teŋ igiŋ hewenŋ yeŋ ma nurde hime geb nigenŋ ge buninŋ wor po nurde hime. Niŋgeb ganuŋ al beleŋ gab mata buluŋ bana po heŋ katted heŋ hime al gayen nad siŋa nirke igiŋ hewenŋ? Hubu wor po! ²⁵ Gega Al Kuruŋ beleŋ Doyaŋ Al Kuruŋniniŋ Yesu Kristu inke ne gayen mata buluŋ bana mat nad siŋa niryiŋ geb, goke

amanen nurd unen hime.

Nin geb nebe gahade hime: nebe dufay gergen nuntindebe Al Kurunyen saba gama irde hime. Gega megen nin dufay bulun be len manan nulun ten hi.

8

Holi Spiritya hen hen mata

¹ Nin geb al kura Yesu Kristuya han marbe Al Kurun be len mata bulunmin gote murungem ma yunen. ² Gobe Yesu Kristuya hireke al gergen nirtin Holi Spirit gote sanin gore mata bulunya kamde kamdeyat tare n bana mat nad sin niryin geb, gago dinen hime. ³ Nen be megen nin dufay bulun goyen minyan mar geb, Moseyen sabare yitin goyen epte ma kenkela gama irtek hite. Nin geb Moseyen saba gore epte ma igin dirtek hin hin. Irkeb Al Kurun be len mata buluninin halde dunen yen be Urmin ten kerke katen be nen gahade ga po hen forok yirin. Irde mata buluninin ge ten yingen Al Kurun galak iryin. Irkeb Al Kurun be len megen nin marte mata bulun goyen Yesu Kristu ulinde irde alyen mata bulun gote murungem unyin. ⁴ Al Kurun be len meten go tiyyin gobe Moseyen sabare mata huwak nin yitin goyen nen hitte kenkela wor po forok yen hiyen yen be meten gogo tiyyin. Nin geb nen be megen nin dufay bulun go ma gama irdeb Holi Spirityen dufay po gama irde hityen.

⁵ Be, al kura megen nin dufay gama irde han marbe ulinde aman hetek dufay goyen po gama irde hitek nurde han yen. Goyenpoga al kura Holi

Spirityen dufay gama irde hañ marbe Holi Spirit belen igiñ nurde hitek mata goyen po teñ hitek nurde hañyen. ⁶ Fudinde, al kura megen niñ dufay gama irde hiyen al gobe Al Kurun diliñde kamtiñ hiyen. Gega Holi Spirit belen dufaymin doyañ irde hiyen al gobe Al Kurun diliñde al gergen heñ biñ kamke igiñ hiyen. ⁷ Gega megen niñ dufay po gama irde hiyen al gobe Al Kurun asogo irde hiyen. Go al gobe Al Kurunyen saba gama ma irde hiyen. Irde epte ma gama irtek hiyen. ⁸ Al gwahade megen niñ dufay bulun belen doyañ yirtiñde po hañ marbe epte ma wor po Al Kurun belen amanen nurtek mata goyen teñ hinayin.

⁹ Gega den banabe Holi Spirit hi geb, megen niñ dufay belen ma doyañ dirde hi. Holi Spirit belen doyañ dirde hi. Gega al kura Holi Spirit minmon kenem al gobe Yesu Kristuyen al mon. ¹⁰ Gega den goyen Yesu Kristuya hañ kenem mata bulun niñ teñ ultiñbe bida henayin gega, Al Kurun diliñde al huwak henayin geb tontiñbe yenya hinayin. ¹¹ Irde Al Kurun Yesu Kristu kamtiñde mat isañ hirin al gote Holi Spirit belen den bana hi kenem Yesu kamtiñde mat isañ hirin al Al Kurun belen Holi Spirit dunyen. Irke ultiñ bida henayin goyen kame sopte gergen yirke huginen hinayin.

¹² Ningeb, kadne yago, nenbe yen belen gwaha diryin goke wol hetek mata kura hi. Mata gobe megen niñ dufay bulun ulniniñde aman hetek goyen ma po gama irde hitek go goyen. ¹³ Gobe megen niñ dufay gama irde hinayinbe Al Kurun

dilinđe kamtinj hinayinj gega, ultinđe mata bulun ten ten dufay goyen Holi Spirityen tarenđe yubul tinayinbe Al Kurunya huginjen hinayinj geb, gago dinenj hime. ¹⁴ Be, Al Kurunj dirnenj wenj fudinde wor pobe Al Kurunjen Holi Spirit belenj doyanj yirde yukunj hi mar gogo. ¹⁵ Al Kurunj belenj Holi Spirit dunyinj gobe bikkenj kamde kamde ninj kafura henj hinhan dufay bana gonj sopte mulganj henj henj ge ma dunyinj. Gwahade yarabe dirnenj wenj henj henj ge Holi Spirit dunyinj. Ninjgeb yende sanjnde Al Kurunj goyen eke merere, “Ado, Ado” inenj hityen. ¹⁶ Fudinde, Holi Spirit nenj bana hi goreb binininđe wor po, “Denbe Al Kurunjen dirnenj wenj,” dinenj hiyen. ¹⁷ Irde nenjbe Al Kurunjen dirnenj wenj kenem kame yende det gote minj mar hini. Goyenbe kanduk Yesu Kristu belenj yinyinj gwahade nenj mananj goyen bana hitek. Gogab Al Kurunjen tarenj turnunj yanj wor po yenj belenj Yesu Kristu untinj goyen nenj mananj tetek. Irkeb yenya nenya tumnanj Al Kurunjen det gote minj mar hini.

Kame Yesu Kristu tarenminj turnunj yanj kentek

¹⁸ Be, Al Kurunjen saninj turnunj yanj wor po kame nenj hitte forok yiyyenj gobe iginj wor po geb, gayenter kanduk yenenj hite gabe det dirnenj yenj nurde hite. ¹⁹ Fudinde, tarenminj turnunj yanj gobe fudinde wor po forok yiyyenj geb, megenya nanjinja, irde det kurunj gayen gare dagehen ga Al Kurunj belenj dirnenj wenj kawan forok yirke yentek yenj nurdeb goke po doyanj henj hanj. ²⁰ Megeya nanjinja, irde det kurunj gayenbe Al Kurunj belenj dufayminj kiryinj goyen gama ird ird

niñ soñ hamiñ gobe momñonđe ma soñ hamiñ. Al belen mata buluñ tikeb det kurun gayen wor Al Kurunyen dufay gama ird ird niñ soñ hamiñ. Gwaha tiyamiñ gobe Al Kurun belen gwahade po henayiñ yeñ dufay kiryiñ geb, gogo tiyamiñ. Goyenpoga sopte igiñ hetek nalu niñ doyañ heñ hanyen. ²¹ Goyen nalureb det kurun gayenbe buluñ hitiñde mat Al Kurun belen sopte yade gergeñ wor po yiryen. Irde Al Kurun dirneñ weñ gobe mata buluñ yufukde mat yad siña yirke Al Kurunyen tareñmiñ turnuñ yañ goyen bana hinayiñ gwahade goyen po, det kurun gayen wor gwahade po heñ hinayiñ.

²² Be, det kurun Al Kurun belen yiryiñ gabe buluñ hitiñde mat wañ wañ gayenter wor buluñ hitiñ goyen bana po heñ uliñ misiñ nurde hañ gobe nurde hite. Yeñ uliñ misiñ nurde hanyen gobe bere kura diriñ kawañ kere yeñ uliñ misiñ kateñ hiyen go gwahade goyen. ²³ Goyenbe yeñ po moñ. Neñ manañ bininiñ bana misiñ nurde hityen. Neñbe Al Kurun belen duneñ yeñ biña tiyyiñ gote igineñ meheñde wor po Holi Spirit goyen titiriñ mar. Goyenpoga neñ gayen wor kanduk bana heñ misiñ nurde hityen. Irde misiñ nurde heñyabe Al Kurun belen neñ gayen dirneñ weñ wor po dirde ulniniñ manañ buluñ hitiñde mat gergeñ wor po yiryen yeñ goke po doyañ heñ hityen. ²⁴ Neñbe kame Al Kurun belen gwaha diryen yeñ nurde doyañ heñ hinhet geb, Al Kurun belen dumulgañ tiyyiñ. Gega det kura tetek yeñ goke doyañ heñ hityen goyen bikkeñ titiñ kenem goke ma doyañ heñ hitek. Ganuñ al belen det

kura bikken titin goyen temewon yen nurde goke doyan hej hiyen? Hubu wor po. ²⁵ Gega nenbe det kura yawartek goyen go ma yawartin geb, goke doyan hej hityen gega, goke pinen ma hej hityen.

²⁶ Be, nen gayen kanduk bana hite gega, Al Kurunyen sanin turun yan wor po goyen goke doyan hej hej goreb taren dirde hiyen gwahade goyen po, Holi Spirit wor nen dufayninin taren mon gayen faran durde hiyen. Nenbe goke kura Al Kurun gusunan irtek yen ma nurde hityen gega, Holi Spirit yingen po nende gasun ten Al Kurun esen mere irde hiyen. Yenbe gwaha ten henyabe nen ge buninen wor po nurdeb binde misin kurun katen henya Al Kurun mere irde hiyen. Misin katen hiyen gobe epte ma gwahade yen nurde tagaltek. ²⁷ Irde Holi Spiritbe Al Kurunyen alya bereya faran yuren yen Al Kurunyen dufaymin po gama irde gusunan irde hiyen. Ningeb nen alyen dufay kenkela kenen hiyen al Al Kurunbe Holi Spirit belen dufay dahade kerde gusunan irde hi goyen kenkela nurde hiyen.

²⁸ Irdeb al kura Al Kurun belen dufaymin kerde hoy yirkeb yen ge amanen nurde unen han mar hitte mata forok yen han kurun gobe Al Kurun belen yad bul yirdeb mel goyen igin hej hej mat yirde hi gobe nurde hite. ²⁹ Gobe Al Kurun belen alya bereyamin hetek mar bikken nurd yunenbe Urmin yara henayin yen basina yiryin geb, gogo dirde hi. Gogab Urmin gobe Al Kurunyen dirnen wen hitin mar gote urmin matalin hiyyen. ³⁰ Al Kurunbe alya bereyamin bikken basina yirtin

goyen hoy yiryiñ. Irde hoy yirke watiñ mar goyen al huwak yiryiñ. Irde al huwak yirtin mar goyen denem turñuñ yañ yiryiñ.

Al Kurunyen aman dufaybe kurun wor po

³¹ Niñgeb Al Kurun belen igiñ gwaha diriñ goke daha yetek? Irde Al Kurun belen neñ farañ durde hi kenem ganuñ al belen asogo dirnayiñ? Hubu wor po! ³² Al Kurunbe Urmiñ yende wor po goyen urne yeñ be ma hiriñ. Gwaha titneñbe neñ megen niñ mar kurun gake nurde megen gar teñ kerke kateñ kamiñ. Niñgeb Yesu Kristu basaña irtek wor gogo duniñ geb, det hoyañ duneñ duneñ niñ kama hiyyeñ yeñ nurde hañ? Moñ, kama ma heñ kurun po duneñ hiyeñ. ³³ Al Kurun yiñgeñ po basaña yirtin mar goyen al huwak yiryiñ. Niñgeb ganuñ al belen Al Kurun belen basaña yirtin mar goyen merem yañ yirnayiñ? Hubu wor po! ³⁴ Be, Yesu Kristube neñ ge teñ kamiñ. Irde kamiñde mat huwariñ. Huwardeb Doyañ Al Kurun heñbe Al Kurun hanin yase belen mat keperde neñ ge teñ Al Kurun gusuñan irde hi. Niñgeb ganuñ al belen merem yañ dirde gote murun gem buluñ duniñ? Hubu wor po! ³⁵ Irde ganuñ al belen Yesu Kristu belen bubulkunne wor po yeñ nurd duneñ hi bana goñ mat dad siña diryeñ? Hubu wor po! Kanduk kurayen kurayen yeneñ hitek, ulniniñ misiñ kateñ hitek, al hoyañ belen buluñ buluñ dirde hinayiñ, biñge kamde hitek, ulniniñ umña miñmoñ hitek, det buluñ kura forok yeñ buluñ dirtek hinayiñ, irde fulenña mata forok yeñ hinayiñ kurun gore Yesu Kristu belen neñ gayen bubulkunne wor po

yeŋ nurd duneŋ hi goyen igiŋ walnayiŋ? Epte moŋ! ³⁶ Niŋgeb yeŋ ge kanduk gwahade yentek goke Al Kurunyen asaŋde gahade katiŋ hi:

“Ge goke teŋ neŋbe hugiŋeŋ al beleŋ mudunke kamtek belŋeŋde po kuŋ hityen.

Irde neŋbe sipsip gasa yirke kamde haŋyen go gwahade goyen hityen,” yitiŋ. *Tikiŋ 44:22*

³⁷ Be, neŋbe yitiŋ gwahade po kanduk bana hityen gega, neŋ gayen bubulkuŋne wor po yeŋ nurd duneŋ hi al Yesu Kristu faraŋ durke kanduk karkuwaŋ gwahade goyen fole wor po yirde hityen. ³⁸ Fudinde, Al Kurun beŋ neŋ ge amaŋeŋ wor po nurd duneŋ hi. Niŋgeb dufaynerbe fudinde wor po gahade nurde hime: kamtek ma hitek yara kura, Al Kurunyen miyoŋ wet ma uŋgura, haŋka ma kame, irde det saŋiŋ miŋyaŋ yara kura, ³⁹ irde det naŋkiŋde niŋ wet ma det megeŋ biŋde niŋ wet ma det megeŋ gar niŋ kurayen kurayen gore Doyaŋ Al Kurunniŋ Yesu Kristu niŋ teŋ Al Kurun beŋ neŋ bubulkuŋne wor po yeŋ nurd duneŋ hiyen goyen epte ma wor po walnayiŋ.

9

Israel mar

¹ Be, nebe Yesu Kristuya har geb, mere dinen hime gabe fudinde dinen hime. Usi ma wor po teŋ hime. Bener fudinde yeŋ nurdeya dinen hime. Holi Spirit wor merene gayen fudinde yeŋ nurde hi. ² Be, bene biŋdebe Israel mar niŋ hugiŋeŋ kandukŋeŋ nurdeb buniŋeŋ wor po nurde himyen. ³ Niŋgeb nigen miŋde niŋ alya

bereya goyen faran yurmewon wor po yen nurde himyen. Goke tenbe beley kura hi kenem mel gore nere gasun ten Yesu Kristu nurd unkeb nebe yende gasun tenbe Yesu Kristu tubul ten gisaw kunbe Al Kurunyen bearar bana hen yen nurde himyen. ⁴ Be, nigen minde nin albe Israel mar gogo. Mel gobe Al Kurun beley dirnen wen yirke tarenmin turnun yan goyen bana hinhan. Al Kurunbe mel goya binja kura taren po tenbe Moseyen saba manan yunyin. Irde Al Kurunyen ya balem bana dolon ird ird mata yikala yiryin. Irde mel goyen gwaha gwaha yiren yen binja hoyan hoyan manan ten hinhin. ⁵ Mel gobe Yuda marte hakwamin wor po minde mat watin. Yesu Kristu wor yen goyen minde mat watin. Yesu Kristube Al Kurun, det kurun gayen doyan yirde hi al. Ningeb yen po ga huginen turun irde hitek hi. Fudinde wor po.

⁶ Be, Israel mar gobe tumnan Yesuyen alya bereya Israel mar fudinde wor po hewon gega, gwahade ma han. Ningeb Al Kurun beley mel goyen hitte binja tiyyin gobe sorkok hirin yen nurtek? Mon, sorkok ma hirin. Israel marbe Al Kurun beley basina yiryin gega, tumnan ma basina yiryin. Al kura po basina yiryin geb, gogo al tumnan ma Yesuyen alya bereya hitin. ⁷ Mel gobe tumnan Abrahamyen minde mat watin gega, go kurun gobe tumnan Abrahamyen dirnen wen ma hamin. Gokeb bikken Al Kurun beley, "Aisakyen minde mat forok yen hinayin go mun po gab diringe wen henayin," inyin gogo. ⁸ Ningeb mere gote minbe Abrahamyen dari po

gama irde dirin forok yitin gobe Al Kurunyen dirnen wen mon. Munan Al Kurun belen Abraham hitte bin tiyyin goyen gama irde dirin forok yitin go po ga Abrahamyen dirnen wen wor po. ⁹ Be, Al Kurun belen Abraham hitte bin tiyyin mere gobe gahade: “Dama kura imoyenter nalu kirtin hi goyenter gab sopte mulgan hen ge hitte wayen. Goyenterbe berge Sarabe dirin al dirin kura kawan kiryen,” yitin hi.

¹⁰ Goyenbe go mun po mon. Aisak berem Rebeka urmin waran gote naniñbe unkenen Aisak po. Aisak gobe nen Israel mar kurun gate asininiñ. ¹¹⁻¹² Goyenbe Aisak urmin waran kalpan goyen forok yen minmondebe Al Kurun belen Rebeka goyen, “Itinbe kulinde meten al hiyyen,” inyin. Go mere gobe dirin irawa go kawan hen mata igin daw ma bulun daw goyen tike yenenya ma gwaha yirin. Al Kurun belen bikken dufaymin kiryin go po gama irde kulin go basina iryin. Niñgeb Al Kurun belen gwaha iryin gobe yenbe alyen mata kenenbe basina ma yirde hiyen, dufayminde igin nurd yunenbe basina yirde hiyen goyen dikala dirde hi. ¹³ Niñgeb mata goke Al Kurunyen asande gahade katin hi:

“Nebe Yekop goyen bubulkuñne wor po yen nurde unen hime.

Munan Isobe gwahade ma nurd unen hime,”
yitin. *Malakai 1:2-3*

¹⁴ Niñgeb daha yetek? Al Kurun belen go tiyyin goke ten yenbe mata huwak ma tiyyin yetek? Epte mon! ¹⁵ Al Kurun belen matamin goke ten Mose gaha inyin:

“Dufayner al kura bunineḡ ire yeḡbe gwaha po ireḡ.

Irde al kura igiḡ ire yeḡbe gwaha po ireḡ,” yitiḡ hi.

Yumulgaḡ 33:19

¹⁶ Niḡgeb Al Kurunḡ yingeneḡ po gab ganunḡ al kura bunineḡ ire yeḡbe gwaha iryeḡ. Munaneḡ al beleḡ dufaymiḡde Al Kurunḡ beleḡ basaḡa nirwoḡ yeḡ nuryeḡ, irde mata igiḡ teḡ himeke gab gwaha niryeḡ yeḡ kurut yeḡ hiyeḡ gore epte ma Al Kurunḡ beleḡ bunineḡ iryeḡ. ¹⁷ Al Kurunḡbe matamiḡ gwahade geb, Isip naḡa doyaḡ al kurunḡ Fero gobe meremiḡ pel ird ird niḡ basaḡa irdeb gaha inyiḡ: “Ge hittebe saḡiḡne turḡunḡ yaḡ wor po goyen kawan forok irmeke al megen hike kwa kurunḡ gore nurdeb ne niḡ nurnayiḡ yeḡ dufay kerdeb gogo ge gayen doyaḡ al kurunḡ girmiriḡ,” inyiḡ. ¹⁸ Niḡgeb Al Kurunḡbe dufaymiḡde al kura bunineḡ ire yeḡbe bunineḡ iryeḡ. Irde al kura meremiḡ pel ird ird niḡ tonaneḡ tareḡ ire yeḡbe gwahade po iryeḡ.

¹⁹ Be, Al Kurunḡbe gwahade hi goke al kura dufaymiḡ soḡ hekeb, “Al Kurunḡ beleḡ neḡ gayen mata gwaha gwaha teḡ hinayiḡ yeḡ yingende dufay po gama irde basaḡa dirtiḡ kenem daha mat dufaymiḡ waltek? Epte moḡ! Niḡgeb mata bulunḡ teḡ hityen gobe nindikeḡ ma forok yirde hityen gega, daniḡ Al Kurunḡ beleḡ mata bulunḡniniḡ ge merem yaḡ dirde hiyeḡ? Gobe igiḡ moḡ,” yeḡ hanḡen. ²⁰ Goyenpoga deḡbe al dahade geb, gwaha yeḡ hanḡ? Neḡ al megen niḡ gare Al Kurunḡ beleḡ dufaymiḡ gama irde daha kura diryeḡ goyen goke epte ma, “Daniḡ gahade diraneḡ?” in-

tek. Mata gobe det kura al kura belen iryen gore tigiri tenbe iryen al goyen, “Danin gahade niran?” ma inyen go gwahade goyen. ²¹ Be, kuwe yase yird yird albe wona ten kuwe yase gwahade yiren yen nurdeb dufaymin go po gama irde yiryen. Kuwe yase kura meten kurun unen uneyen iren yenbe gwahade po iryen. Munan kuwe yase kura meten mali untek goyen ire yenbe igin ala iryen.

²² Ningeb Al Kurun wor mata gwahade goyen po ten hiyen. Yenbe mata bulun mar goyen beararmin kawan po kennayin, irde tarenmin wor kenen bebak tinayin yen nurde gwamun yure yenbe igin gwamun yuryen. Gega yenbe bemel ma gwaha yirde ulyande doyan hen hen nin pinen ma irde hiyen. Gobe dufaymin po gama irde gwaha ten hi geb, al kura belen goke epte ma innayin. ²³ Munan al kura Al Kurunen buninen dufay bana po han mar goyen kurabe nen gago. Nenbe Al Kurunen sanin turnun yan wor po goyen kennayin yen bikken gitik diryin geb, tarenmin turnun yan goyen nen gayen dikala diren yen nurde hinhin. Goyenbe al kura belen epte ma, “Danin yen po gwaha yirde hi?” innayin. ²⁴ Nenbe Al Kurun belen hoy diryin gega, al min unkurende mat po ma hoy diryin. Nen kurabe Yuda mar, kurabe al min hoyan Yuda mar mon gayen hoy diryin. ²⁵ Al Kurun belen gwaha diryin goke mere basan almin kura Hosea belen Al Kurunen mere gahade kayyin:

“Ne belen alya bereya nere ma hinhan goyen yadeb ‘Nere alya bereya,’ yinen.

Irde al min hoyan goyen bubulkujne wor po

yeŋ ma nurd yuneŋ hinhem goyen yadebe
 ‘Diriŋne yago, bubulkuŋne wor po’ yineŋ.”
 yitiŋ hi. *Hosea 2:23*

26 Irdeb,

“Naŋa kurar kura Al Kurun beŋ, ‘Deŋbe nere
 alya bereya moŋ,’ yinyiŋde gor po kamebe,
 ‘Mel gabe Al Kurun gwahader hitiŋ gote alya
 bereya’ yinyeŋ,” yitiŋ hi. *Hosea 1:10*

27 Be, Al Kurunyen mere basan al Aisaia beŋ
 Israel mar niŋ gahade tareŋ po tagalyiŋ:

“Israel marbe budam wor po, makaŋde niŋ saw-
 sawa yara.

Goyenpoga Al Kurun beŋ al tumŋan ma
 yawaryeŋ, al tapum muŋ po yawaryeŋ.

28 Gobe Doyan Al Kurun beŋ alya bereya megen
 han kurun goyen hitte mere tiyyiŋ gote
 igineŋ aran po forok iryeŋ geb gogo,” yitiŋ
 hi. *Aisaia 10:22-23*

29 Mere gobe Aisaia beŋ asanmiŋ bana goŋ
 meheŋ beŋbe gahade kayyiŋ goya tunande.
 Meremiŋbe gahade:

“Doyan Al Kurun sanŋmiŋ kurun wor po beŋ
 diriŋniniŋ kura yubul ma teŋ tumŋan gwa-
 muŋ yuryiŋ manhan
 neŋbe Sodomya Gomoraya taunde niŋ mar
 yara hitewoŋ,” yitiŋ hi. *Aisaia 1:9*

*Israel marbe Yesu niŋ dufaymiŋ tareŋ ma irde
 han*

30 Niŋgeb goke teŋ neŋbe gaha po yetek: al
 miŋ hoyan Yuda mar moŋ, mata huwak teŋ teŋ
 niŋ dufay ma heŋ han mar beŋ Yesu Kristu

niņ dufaymiņ tareņ irdeb Al Kurunj diliņde al huwak hitiņ haņ. ³¹ Munañ Yuda marbe Moseyen sabare mata huwak niņ yitiņ goyen gama ird ird niņ kurut yeņ haņyen gega, Al Kurunj diliņde al huwak ma hitiņ haņ. ³² Goyenbe Israel mar gobe dahade niņ al huwak ma hitiņ haņ? Mel gobe Yesu niņ dufaymiņ saņiņ irtiņeņbe mata igiņ teņ gab al huwak hetek yeņ nurde haņyen geb, gogo soņ hamiņ. Gobe al kura hora go ma keneņbe kukuhuk urde takteņ mayyeņ go gwahade yara tiyamiņ. ³³ Goke teņbe Al Kurunyen asande gahade katiņ hi:

“Ga kennaņ.

Ne belen Yerusalem taunde hora kura kereņ.

Irkeb albe kukuhuk yurde yakteņ gasa yiryen.

Irde hora kurunj kura kereņ.

Irkeb albe gore yirkeb yakteņ gasa yirke kateņ buluņ po henayiņ.

Gega al kura yeņ ge dufaymiņ tareņ irnayiņ marbe epte ma memya hetek hinayiņ,”
yitiņ hi. *Aisaia 8:14; 28:16*

10

¹ Be, kadne yago, ne bener gabe Israel mar goyen Al Kurunj belen yumulgaņ tiwoņ yeņ nurdeb Al Kurunj gusuņaņ irde himyen. ² Mel gobe Al Kurunj niņ meteņ titek wor po nurde haņyen gobe fudinde yeņ igiņ tagaleņ. Gega go teņ haņyen gobe Al Kurunbe gwahade yeņ keņkela ma bebak teņa gwaha teņ haņyen. ³ Mel gobe Al Kurunj diliņde al huwak heņ heņ belen gobe Al Kurunj hitte mat watiņ goyen ma nurdeb

yinǵenǵe saǵıǵe al huwak hiniǵ yen kurut yen hanǵen. Niǵgeb al huwak heǵ heǵ belen fudinde goyen gama ma irde hanǵen. ⁴ Goyenbe al kura Yesu Kristu niǵ dufaymiǵ taren ıryenbe Al Kurunǵ belen al huwak inyen. Niǵgeb goke tenbe Yesu Kristu belen Moseyen saba goyen pasi kiryinǵ.

⁵ Be, Mosebe sabamiǵ gama irde al huwak heǵ heǵ goke gahade kayyinǵ: “Al kura sabamiǵ gama irde hiyen albe saba gore po taren irke hiyen,” yitiǵ hi. ⁶ Gega Yesu niǵ dufaymiǵ saǵıǵ irde Al Kurunǵ dilinǵe huwak hitiǵ marbe gaha yen hinayinǵ: “(Yesu Kristube bikken megen gar katyinǵ gega, go ma nurdeb Yesu ten megen gar katen katen niǵ yen heǵbe) dindiken uliǵ, ‘Ganunǵ belen Al Kurunǵen gasunǵe hurkuyen?’ ma yenayinǵ. ⁷ Irde (Yesu Kristube bikken kamiǵinǵe mat huwaryinǵ gega, go ma nurdeb al kamtiǵ gasunǵe mat Yesu go ten waǵ waǵ ge yen heǵbe) dindiken uliǵ, ‘Ganunǵ al belen al kamtiǵenǵe gasunǵe kurkuyen?’ ma yenayinǵ,” yitiǵ hi. ⁸ Mere gote miǵbe gahade: “Al Kurunǵ dilinǵe huwak heǵ heǵ mere gobe gisaw inor ma hi. Ketaltiǵenǵe hi, mohonǵinǵe hi, irde bitinǵ bana hi.” Mere gobe dufaytiǵ taren ird ird mere, neǵ belen tagalde tukun hityen gogo. ⁹ Niǵgeb mere go yitiǵ gwahade po, al kura binǵe mat wor po Al Kurunǵ belen Yesu go kamtiǵenǵe mat isan hiriǵ goyen fudinde yen dufaymiǵ taren ıryen, irde yinǵen mohonǵe wor po, “Yesube Doyan Al Kurunǵ,” yiyyenbe Al Kurunǵ belen al go tumulǵan tiyyen. ¹⁰ Fudinde, al kura Yesu niǵ binǵe mat dufaymiǵ saǵıǵ irke Al Kurunǵ belen al huwak inyen. Irde dufaymiǵ taren irtinǵ goyen

mohonde mat kawan po tagalkeb Al Kurun belen tumulgan tiyyen. ¹¹ Goke tenbe Al Kurunyen asandebe, “Al kura yen ge dufaymin taren irtin marbe epte ma yen ge memya hetek hinayin,” yitin hi. ¹²⁻¹³ Ningeb yitin gwahade po, Yuda mar ma al min hoyan Yuda mar mon goyen tumnan ala Al Kurun belen gwaha yiryen. “Al kura gore Doyan Al Kurun belen faran duri yen hoy irnayin marbe tumnan yumulgan tiyyen,” yirin geb, yenbe al kura faran nin hoy irnayin mar tumnan gote Doyan Al Kurun hiyyen. Irde go mar goyen guram yirde sanin wor po yirde hiyen.

¹⁴ Goyenbe al kura Doyan Al Kurun nin dufaymin taren ma iryenbe daha mat hoy iryen? Irde yende mere momonmin kura mun ma nurtin kenem daha mat yen ge dufaymin taren iryen? Irde yen ge al kura belen ma tagalkeb daha mat nuryen? Epte mon. ¹⁵ Irde mere goyen tagal tagal nin hulyan ma yirnayinbe ganun mar belen daha mat mere goyen tagalnayin? Hubu wor po. Goke tenbe gahade Al Kurunyen asande katin hi: “Al kura kun Al Kurunyen mere igin goyen tagalde hiyen al gobe Al Kurun belen igin wor po kinyen,” yitin.

¹⁶ Goyenpoga Yuda marbe tumnan ma Yesu nin yitin mere igin goyen nurde dufaymin sanin iramin. Kura po ga gwaha tiyamin. Ningeb goke tenbe Aisaia belen, “Doyan Al Kurun, mere tagalde hiteke ganun al belen fudinde yen nurde dufaymin taren irnayin? Hubu wor po,” yirin. ¹⁷ Ningeb al kura Yesu Kristu nin dufaymin taren ire yenbe meremin wa nurde gab dufaymin sanin

iryeŋ. Goyenbe mere igiŋ goyen daha mat nuryeŋ? Gobe al kura beleŋ Yesu Kristuyen mere goyen tagalke gab nuryeŋ. ¹⁸ Goyenbe gusuŋaŋ kura dire? Israel marbe mere igiŋ goyen ma nuramiŋ? Moŋ, nuramiŋ. Niŋgeb goke teŋbe Al Kuruŋyen asaŋde gahade katiŋ hi:

“Sabamiŋbe megeŋ kuruŋ gare nurde tukutiŋ ala tiyyiŋ.

Irde meremiŋbe naŋa kuruŋ gayen kuŋ pasi hiriŋ,” yitiŋ. *Tikiŋ 19:4*

¹⁹ Be, sopte gusuŋaŋ kura dire? Israel mar gobe mere gote miŋ bebak ma tiyamiŋ? Moŋ, bebak tiyamiŋ. Gega mere goyen harhok unamiŋ. Niŋgeb goke Al Kuruŋ beleŋ yiriŋ goyen bikkeŋ Mose beleŋ gahade kayyiŋ:

“Nebe alya bereya nere yitiŋ moŋ goyen yawareŋ.

Irkeb go yeneŋbe bitiŋde igiŋ ma nurnayiŋ.

Irde merene bebak ma titiŋ mar goyen yawareŋ.

Irkeb goke bitiŋ ar yiyyeŋ,” yitiŋ hi. *Saba 32:21*

²⁰ Irde Aisaia beleŋ Al Kuruŋyen mere tagal tagal niŋ kafura ma heŋbe Al Kuruŋyen mere goyen kawan po gaha yiriŋ:

“Nebe al kura ne niŋ ma naŋkeneŋ hitiŋ mar beleŋ nenamiŋ.

Irde ne niŋ gususunaŋ ma heŋ hitiŋ mar hitte nigeŋ kawan hemeke nenamiŋ,” yitiŋ hi. *Aisaia 65:1*

²¹ Goyenpoga Israel mar niŋ teŋbe gaha yiriŋ:

“Wampot mat waŋ waŋ wawuŋ hihi gayen
 merene gama ma irde tonan saŋiŋ wor po
 heŋ haŋ mar goyen
 ne hitte wawoŋ yeŋ hanne yak irtiŋde hime,”
 yitiŋ hi. *Aisaia 65:2*

11

Al Kurun beŋ Israel mar bunineŋ yiryiŋ

¹ Be, Israel marte matabe gwahade geb, Al Kurun beŋ alya bereyamiŋ goyen pel yiryiŋ? Moŋ, gwaha ma yiryiŋ! Nigeŋ wor Israel mar al, irde Abrahamyen asem, irde Benyaminyen* miŋde niŋ al. ² Fudinde, Al Kurunbe Israel mar goyen forok ma yekeya basaŋa yiryiŋ geb, alya bereyamiŋ go ma pel yiryiŋ. Be, deŋbe Al Kurunyen asaŋde Al Kurunyen mere basaŋ al Elaia beŋ Israel mar niŋ igiŋ ma nurde Al kurun gusaŋa iryiŋ gote baraŋmiŋbe bitiŋ sir ma yeŋ hiyen gogo. ³ Be, Elaia beŋ Al Kurun gaha inyiŋ: “Doyaŋ Al Kurun, mere basaŋ margebe gasa yirke kamaŋ. Irde ge galak girde haŋyen altabe pir yirde pasi haŋ. Ne muŋ po gab gago hime gega, ne wor mununniŋ teŋ haŋ,” inyiŋ. ⁴ Irkeb Al Kurun beŋ dahade wol hiriŋ? Yeŋ beŋ gahade wol hiriŋ: “Nebe nigeŋ ge Israel mar 7,000 basaŋa yirmiriŋ haŋ. Niŋgeb mel gobe det toneŋ kura Bal ineŋ haŋyen goyen ma dolon irde haŋ,” inyiŋ. ⁵ Niŋgeb gayenter gayen wor Israel mar bana al kura Al Kurun beŋ bunineŋ yirde igiŋ igiŋ yirde basaŋa yirtiŋ mar kura haŋ.

* **11:1:** Benyaminbe Yekop urmiŋ weŋ 12 bana goŋ funaŋbe gogo.

⁶ Mel gobe Al Kurun belen buninen yirde igin igin yirtin geb, basaṅa yiryin. Mel gote mata igin goke ma basaṅa yiryin. Munan matamin igin goke Al Kurun belen buninen yirde igin igin yiryin manhan yen belen buninen yirde igin igin yiryin gobe min minmon hewon.

⁷ Ninḡeb Israel mar nin daha yetek? Mel gobe Al Kurun dilinde al huwak hen hen ge kurut wor po yen hinhan. Goyenpoga gwahade ma hamin. Alya bereya Al Kurun belen yumulgan tiye yen basaṅa yirtin mar gore mun po gab Al Kurun dilinde al huwak hamin. Munan budam kurun gobe bin taren wor po irde Al Kurunyen mere pel iramin. ⁸ Matamin gwahade goke Al Kurunyen asande gahade katin hi:

“Al Kurun belen mel gote dufaymin mala tiyyin. Irkeb gayenter dilinde Al Kurunyen mere kenen han gega, bebak ma ten han.

Irde kirminde Al Kurunyen mere nurde han gega, wukke ma nurde han,” yitin hi. *Saba 29:4; Aisaia 29:10*

⁹ Irde Dewit belen gaha yirin:

“Dula matamin gore po yukun bulunde yukukeb bulun hewon.

Irdeb yakten gasa yirwon.

Mata bulunmin gote murunḡembe gogo ten hinayin.

¹⁰ Go mar goyen dilin titmin henbe epte ma nanḡenwon.

Irde huginen kanduk kurun bana hen pukin werwer po hen hiwon,” yitin hi. *Tikin 69:22-23*

¹¹ Be, Israel mar gwahade hanj goke gusujan kura direnj. Israel mar yaktenj gasa yiryenj yitin goyenbe fudinde gwaha yirke huginenj bulun po henbe sopte iginj hetek ma henayinj? Monj! Israel mar gote mata bulun nin tenbe Al Kurunj belen al minj hoyanj Yuda mar monj goyen yumulganj tiyyinj. Gogab Israel mar belen go yenenbe, “Daninj geb nenbe gwahade ma hite?” yenj binj huwarwonj yenj nurdeb gogo Al Kurunj belen gwaha yiryinj. ¹² Be, Israel mar belenj mata bulunj tiyaminj goke tenj Al Kurunj belen al minj hoyanj megen hanj kurunj goyen iginj iginj wor po yiryinj. Irde Israel mar belen Al Kurunjen mere gama ird ird ninj soj haminj goke tenbe al minj hoyanj Yuda mar monj goyen iginj iginj wor po yiryinj. Ningenj Israel mar tumnanj Al Kurunj hitte mulganj henayinbe Al Kurunj belenj daha tiyyenj? Yenbe amanenj wor po nurdeb al iginj iginj yiryenj gobe kurunj wor po, hanj kopya iginj iginj yiryinj gote folek wor po yiryenj!

¹³ Be, denj al minj hoyanj Yuda mar monj goyen mere kura direnj tihim. Nebe Al Kurunj belen al minj hoyanj Yuda mar monj hitte kunj merene tagalde hayinj ninenbe metenj go nuntinj geb, metenje goke turunj turunj titek hime. ¹⁴ Gwaha tenj himekeb nigen al Israel mar goyen nenenbe, “Daninj nenbe gwahade ma hite?” yenj binj huwarke mel goyen kura Yesu nurd unkeb Al Kurunj belenj yumulganj tiwonj yenj nurde gwaha tenj himyen. ¹⁵ Israel mar belenj Al Kurunjen mere pel iraminj geb, Al Kurunj belenj mel go harhok yunenbe al minj hoyanj Yuda mar monj

goyen awalik yiriyiñ. Gega Israel mar gore Al Kurun niñ biñ mulgañ hekeb Al Kurun belen yumulgañ teñ daha yiryen? Igiñ wor po yiryen. Go tinayin gobe al kamtiñde mat huwartin yara tinayin. ¹⁶ Mata gwahade forok yiyyen gobe beret kura Al Kurun unniñ yeñ kañbe ubala teñ parwek dirneñ muñ kura Al Kurun galak irnayin gobe beret kurun goyen wor tumñañ Al Kurunyen hiyyen go gwahade goyen. Irde he kura goyen filginiñbe Al Kurun belen wukkeñ iryenbe he gote haninya piginya kurun goyen wor wukkeñ henayin go gwahade goyen.

¹⁷ Be, olip he yase gote hanin kura walde yemeydeb olip he duwi kurate hanin teñbe waltiñde gore tur irke he duwi gote haninbe he yase gote hanin hirin. Irde olip yase filginiñ belen fe tulun teñ hi goyen olip duwi hanin gor tur irtin goyen wor fimiñ goyen tulun teñ gergen hirin. Be, olip duwi hanin gobe deñ al miñ hoyañ Yuda mar moñ gogo. Munañ olip yase hanin gobe Israel mar. Niñgeb Israel mar Al Kurun harhok unamiñ gote gasunbe deñ belen tamiñ. ¹⁸ Niñgeb dindiken ge turun turun teñ he yase gote hanin waltiñ Israel mar goyen det dirneñ yeñ ma nurde yunen hinayin. Deñbe dulin po tur dirtin hañ. Deñ belen olip yase gote filginiñ† goyen tareñ ma irde hañ. Gwahade yarabe filginiñ gore gab deñ goyen sañin dirde hi. ¹⁹ Goyenpoga deñ belen huwardeb, “Gwaha, goyenbe olip yase gote hanin Israel marbe bañ yeñ kattin yara geb, neñ gare

† **11:18:** Olip yase filginiñbe Israel marte hakwamiñ Abraham, Aisakyabe Yekopya niñ yitiñ.

gasuñmiñ titiñ go,” yeñ hañ. ²⁰ Be, gobe fudinde gega, mel gobe Yesu niñ dufaymiñ tareñ ma yirkeb gogo walde yimiyyiñ. Munañ denbe yeñ ge dufaytiñ tareñ irtiñde matbe gogo gasuñmiñ tamiñ. Deñ wor Al Kurun beñ Israel mar pel yiryiñ gwahade goyen diryeñ geb, dindikeñ ge turun turun ma teñ kafura heñ ga hinayiñ. ²¹ Al Kurun beñ he yase gote haniñ wor po goyen yeñ ge dufaymiñ sañiñ ma yirkeb walde yimiyyiñ. Niñgeb deñ olip duwi haniñ duliñ dawañ gor tur dirtiñ goyen Al Kurun niñ dufaytiñ tareñ ma yirnayiñbe walde demey demeymiñbe meteneñ moñ geb, dindigen ge turun turun ma teñ kafura heñ ga hinayiñ.

²² Niñgeb Al Kurunbe igiñ igiñ po ma diryeñ, bulun dirtek goke manañ nurde ga hinayiñ. Yeñbe al kura meremiñ gama ma irde hinayiñ marbe bulun yiryen. Munañ deñ yeñ ge dufaytiñ tareñ irtiñ marbe igiñ igiñ diryeñ. Munañ gwahade ma tinayiñbe deñ wor walde dimiyyeñ.

²³ Be, Israel mar Al Kurun beñ bikkeñ walde yimiyyiñ goyen yeñ ge dufaymiñ sañiñ ma yird yird mata goyen tubul tinayiñbe Al Kurun beñ yadeb olip hemiñde sopte tur yiryen. Al Kurunbe gwaha yird yird tareñ miñyañ geb, igiñ gwaha yiryen. ²⁴ Deñbe olip duwi haniñ yara gega, Al Kurun beñ olip yasere gor tur dirkeb he gote haniñde gereñ hamiñ. Niñgeb Israel mar olip yase gote haniñ wor po goyen gasuñde sopte tur ird irdbe meteneñ moñ wor po. Arañeñ po tur iryeñ.

Al Kurunbe al tumñañ buniñeñ yirde hiyen

²⁵ Be, kadne yago, mere kura banare nin goyen denbe kenkela bebak tiwon yen nurde hime. Gogab dufaytin wukkeken yen dindiken ge turun turun ma ten hinayin. Be, merebe gahade: Israel mar belen bin taren irde Al Kurunyen mere pel irde han gobe huginen ge mon. Go ten han gobe al min hoyan Yuda mar mon goyen Al Kurun belen dufayminde gwahade wanayin yen nuryin goyen wan ep heke gab bada hen Al Kurun nin bin mulgan henayin. ²⁶ Irkeb Al Kurun belen Israel mar goyen tumnan yumulgan tiyyen. Ningeb goke tenbe Al Kurunyen asande gahade katin hi: “Yumulgan ten ten Albe Yerusalem[†] mat forok yiyyen.

Yen belen Yekopyen minde nin marte mata bulun goyen yad sin a yiryen.

²⁷ Goya goyenbe mata bulunmin halde yunen. Gabe mel go hitte bin a timirin go goyen,” yitin hi. *Aisaia 59:20-21; 27:9*

²⁸ Be, gayenter gayen Israel mar gobe Yesu nin yitin mere igin goyen pel irde han geb, mere igin gobe den al min hoyan Yuda mar mon hitte kukeb gogo nurde han. Mata gobe den ge ten forok yitin geb, gogo Israel mar gore Al Kurun asogo irde han. Gega Israel marbe asem wen Abraham, Aisakyabe Yekopya goke tenbe Al Kurun belen basina yiryin geb, gayenter wor Israel mar goyen bubulkunne wor po yen nurd yunen hi. ²⁹ Al Kurunbe alya bereya nigen yen basina yirde guram yirde sanin yiryenbe go ma sopte tarenmin tumulgan tiyyen geb, gogo Israel mar nin amanen

[†] **11:26:** Kurabe Saion.

nurde hiyen. ³⁰ Munan den al min hoyan Yuda mar monbe bikken Al Kurunyen mere gama ma irde hinhan gega, Israel mar gore meremin gama ma irkeb gayenter Al Kurunyen buninen dufaybe den hitte hi. ³¹ Ningeb Israel mar Al Kurunyen mere gama ma irde han goyen wor Al Kurunbe den Yuda mar mon goyen buninen diryin gwahade goyen po yiryen. ³² Al Kurun belen alya bereya buninen yirde igin igin ma yiryenbe epte ma mata bulun bana mat sinare katnayin goyen yikala yiren yenbe nurtinde po alya bereya tumnan yubul tike meremin pel irtinde po hinhan.

³³ Fudinde, Al Kurunyen buninen dufayya dufay wukkekminyabe kurun wor po. Yenbe det kurun ma wor po amu hen hiyen. Ningeb ganun al belen dufay kerde hiyen goyen gwahade gwahade yen tagalnayin? Irde ganun al belen mataminbe gwahade yen bebak tinayin? Hubu wor po! ³⁴ Ningeb goke tenbe Al Kurunyen asande gahade katin hi:

“Ganun belen Doyan Al Kurunyen dufay kenen bebak tiyyen? Epte mon.

Ganun belen dufay igin kura unyen? Epte mon,”
yitin hi. *Aisaia 40:13*

³⁵ Irde,

“Ganun belen Al Kurun det kura untin geb, gote wolminen untek hi? Hubu wor po,” yitin hi. *Yop 41:11*

³⁶ Fudinde, det kurun gabe Al Kurun hitte mat po watin, irde yen belen po yiryen. Irde det kurun gabe yen belen po gab pasi kiryen. Ningeb

yeŋ po ga hugiŋeŋ deŋem turnuŋ yaŋ irde hitek!
Fudinde wor po.

12

Yesuyen alya bereyat mata gergeŋ

¹ Niŋgeb, kadne yago, Al Kurun belen neŋ gayen bunineŋ wor po dirde hiyen geb, mere tareŋ po direŋ tihim: megen henya dindiken goyen det kura Al Kurun galak irtin yara Al Kurun unnayin. Gwaha irnin yeŋbe dindiken goyen Al Kurun dilinde wukkeŋ, yeŋ belen amanen nurtek mat po mata teŋ hinayin. Mata gwaha teŋ hinayin gobe Holi Spirityen saninde Al Kurun dolon ird ird matabe gogo teŋ hinayin. ² Irde megen nin marte mata go ma gama irde hinayin. Gwaha titneŋbe dufaytin gergeŋ igin po yirde matatin hoyan teŋ hinayin. Gwaha irde gab Al Kurunyen dufay goyen keneŋ bebak teŋ hinayin. Al Kurunyen dufayde det daminbe igin, mata dahadebe Al Kurun belen amanen nurde hiyen, irde mata daminbe Al Kurun dilinde bulun minmon goyen yeneŋ keŋkela bebak teŋ hinayin.

³ Be, Al Kurun belen bunineŋ nirde igin igin nirde metenmin nuntin geb, deŋ haŋ kurun goyen mere kura direŋ tihim. Merebe gahade: deŋ bana goyen al kura yingenbe al gwahade mon gega, nebe al gwahade yeŋ yingen ge turun turun ma teŋ hiyen. Gwaha titneŋbe Al Kurun nin dufaytin tareŋ ird ird goyen bitin bana kirtin gobe dahade, kurun ma dirneŋ goyen keŋkela dufay heŋ bebak teŋ gab deŋ dunkuren dunkurenbe

dahade hañ goyen nurde hinayiñ. ⁴ Gobe neñ kurun gabe ulniniñ pigin manañ, irde ulniniñdebe det kurayen kurayen goyen gor hañ geb, gago dineñ hime. Be, det gobe meten unñkuren po ma ten hañ, hoyañ hoyañ ten hañ. ⁵ Niñgeb gwahade goyen po, neñbe budam wor po gega, Yesu Kristuya heñbe Yesuyen uliñ pigin po hitiñ hite. Irde neñ dunñkuren dunñkurenbe Yesuyen alya bereya hoyañ hoyañ goyen farañ yurd yurd niñ hite. ⁶ Goke tenbe neñ kurun gabe Al Kurun beleñ bunineñ dirde igiñ igiñ dirdeb Holi Spirityen tareñ forok ird ird mata kurayen kurayen goyen nende gigen duntin hite. Gwahade duntin gobe Al Kurun beleñ neñ dunñkuren dunñkuren damiñ dunen yeñ dufaymiñ kirtiñ goyen po gama irde dunen hiyen. Niñgeb al kura Al Kurunyen mere basañ heñ tagal tagal mata miñyan kenem Al Kurun niñ hekkeñ nurde hitiñ gobe kurun ma dirneñ goyen keneñ bebak ten gab metenbe goyen tunande po meten ten hiyen. ⁷ Al kura al hoyañ farañ yurd yurd sañiñ titiñ kenem go tareñ titiñ goyen gama irde al farañ yurde hiyen. Munañ al saba yird yird tareñ titiñ kenem yeñ wor gwahade po, saba yirde hiyen. ⁸ Be, al kura al hoyañ kanduk yenke sañiñ yird yird tareñ titiñ kenem gwahade po ten hiyen. Munañ al kura al hoyañ det yunen yunen tareñ titiñ kenem wilakneñ nurdeya det al yunen hiyen. Irde al kura doyañ al heñ heñ tareñ titiñ kenem al gobe yul ma yeñbe al hoyañ kenkela doyañ yirde hiyen. Irde al kura al hoyañ bunineñ yird yird sañiñ titiñ kenem al gobe amañ dufay hende gwaha ten

hiyen.

Kadtin ge amanen nurd yunen hinayin

⁹ Be, denbe al hoyan nin amanen nurd yunen yabe bitinde mat fudinde wor po gwaha ten hinayin. Irde mata bulunbe harhoktin yunen, mata iginbe taren po yanarde hinayin.

¹⁰ Kadtinya kadom amanen nurd gunen ten eke merere po hinayin. Irde dindiken turun yirtinbe kadtin yago wa turun yirde hinayin.

¹¹ Be, Al Kurunyen meten ten ten nin pinen ma hen hinayin. Taren po henbe bitin bana mat wor po Al Kurunyen meten ten hinayin.

¹² Irde Al Kurun belen igin diryen yen goke doyan henya amanen po nurde hinayin. Kanduk bana hen yabe Al Kurun belen kanduk go pasi iryen yen doyan hen hen nin pinen ma hen hinayin. Irde huginen Al Kurun mere irde hinayin. ¹³ Be, Al Kurunyen alya bereya kura det kuran amu hen hike yenenbe dettin kura yunen hinayin. Irde al hoyan yatinde wakeb gargar yirde hinayin.

¹⁴ Be, al kura bulun bulun dirde hinayin mar goyen Al Kurunyen tarende guram yirde sanin yirde hinayin. Sopte dinen hime. Al goyen guram yirde taren yirde hinayin, karan ma yurde hinayin. ¹⁵ Irde alya bereya amanen nurde hikeb den wor yen nurnayin gwahade goyen po amanen nurde hinayin. Irde alya bereya esen hikeb den wor yen nurnayin gwahade goyen po nurde esen hinayin. ¹⁶ Dindiken ulinbe awalikde hinayin. Irde dindiken ge turun turun ma tenbe al mali denem mon mar goya awalik hen hen

niñ amanen nurde hinayin. Irde, “Neñbe dufay wukken epte hite,” yen ma nurde hinayin.

¹⁷ Be, al kura beñ bulun bulun dirkeb wol hihim yen bulun ma irde hinayin. Al tumñan diliñde mata igin po ten ten niñ kenkela hen ga hinayin. ¹⁸ Irde bitin kamke al hoyanya tumñan awalikde hen hen belñen kura hike kenem gwahade hen hen ge kurut wor po yen hinayin. ¹⁹ Kadne yago, al kura beñ bulun dirkeb wol ma hen hinayin. Gwaha titñenbe Al Kurun haniñde kerde hinayin. Irkeb yen beñ gab al goke bearar ten murun gem bulun unyen. Al Kurunyen asañde Doyan Al Kurun beñ, “Bulun diran mar goyen wol hen hen gobe nere meten. Ne beñ gab matamin gote murun gem yunen,” yirin geb, gago dinen hime. ²⁰ Niñgeb Al Kurun beñ, “Asogoge kura bin ge kamke yenenbe bin ge yunen hayin. Fe niñ yirkeb fe yunen hayin. Gwaha ten hayin goyen genenbe mel gobe memya niñ yumu henayin. Gobe kak kulum bok yen hitin yade al go tonan hende yerayin go gwahade goyen,” yitin geb, wol ma hen mata igin gwahade po ten hinayin. ²¹ Mata bulun beñ fole dirtek ma hinayin. Gwahade hitñenbe mata igin po ten hinayin. Irkeb goreb mata bulun fole irde hiyen.

13

Doyan mar karkuwan palap yirde hinayin

¹ Be, gabmanbe Al Kurun beñ kerdeb alya bereya doyan yird yird sanin untin geb, den kurun gobe doyan martin de yufukde hen meremin gama irde hinayin. ² Munan doyan marte mere

pel irde hañ mar gobe yeñ goyen po ma asogo yirde hañ. Gobe Al Kurun, gabman goyen kerde tareñ untiñ al goyen asogo irde hañ. Niñgeb gwaha teñ hañ marbe yinğen kanduk yawar-nayin. ³ Doyañ marbe mata igin teñ hañ mar goyen bulun yirtek ma nurdeb mata bulun teñ hañ mar go po gab bulun yird yird niñ nurde hanjen geb, gogo doyañ marte mere nurde hinayin dineñ hime. Deñbe doyañ martin beleş bulun dird dird niñ kafura hen hañ kenem mata huwak po teñ hinayin. Irkeb turun dirde hinayin. ⁴ Mel gobe keperd keperdtin igin ird ird niñ Al Kurun beleş meten yuntin geb, gogo mata huwak teñ hikeb turun dirde hinayin. Gega doyañ mar gobe mata bulun gote murunğem duneñ duneñ tareñ minyan geb, mata bulun tinayinbe mel goke kafura henayin. Mel gobe Al Kurun beleş mata bulun teñ hañ mar goyen beararmin yikala yird yird meten yuntin geb, mata bulun mar goyen murunğem bulun yuneñ hanjen. ⁵ Niñgeb goke teñbe doyañ martinde mere gama irde hinayin. Go teñ hinayin gobe doyañ martin beleş bulun dird dird niñ kafura henya po ga ma teñ hinayin. Mata igin teñ teñ dufay gama ird ird niñ bitinde wukken wor po nurdeya ga teñ hinayin.

⁶ Niñgeb goke teñbe teks wor yerde hinayin. Doyañ marbe alya bereya doyañ yird yird meten yuntin geb, teks go yadebe gore po alya bereya faran yurde hanjen. ⁷ Niñgeb deñ tumnan da kura gabman haninde kertek gobe kerde hinayin. Teks kurayen kurayen yertek hañ kenem yerde hinayin. Munan kafura yirtek marbe kafura

yirde hinayin. Irde palap yirtek yenenbe palap yirde hinayin.

Kadtin ge amanen nurde yunen hinayin

⁸ Be, al kura hitte kun det kura nin gusunan irde yawartin kenem aranen po wol hen hinayin. Irkeb gog po hubu hiyyen. Goyenpoga wol heke hubu ma hetek det kurabe kadtin ge amanen nurd yunen yunen mata gogo geb, huginen gwahade po ten hinayin. Al kura kadom ge amanen nurde unen hi al gobe Moseyen saba kurun gote min goyen gama irde pasi irde hiyen geb, gogo kadtin ge amanen nurde yunen hinayin dinen hime. ⁹ Moseyen sabarebe, “Al berem yan belen bere hoyan ma duwan irde hiyen. Bere wor gwahade po ten hinayin. Irde al ma gasa yirke kamde hinayin, kawe ma ten hinayin, kadtin igin hike kenenbe dani nebe gwahade mon yen ma nurde hinayin,” yitin. Irde saba go banabe mere sanin hoyan manan han. Goyenbe saba bana mere taren han kurun gote min wor pobe mere unkenen gago po: “Gigen ge amanen nurde hayen gwahade goyen po, al hoyan nin manan gwahade po nurde yunen hayin,” yitin go goyen. ¹⁰ Al kura kadom ge amanen nurd yunen hiyen al gobe epte ma kadom bulun yiryen. Goke tenbe al kura kadom ge amanen nurd unyen al gobe Moseyen saba kurun goyen gama ird pasi hiyyen yihim gago.

Nalu funanbe binde hen hi

¹¹ Be, den gayenterbe da nalure han goyen nurde han geb, gago mata igin gwahade ten hinayin dinhem. Han kanya den belen Yesu Kristu

nin dufaytin tarej iramin goyenter mat wan wan gayenterbe yen belen dumulgan tiyyen nalu funan goyen binde wor po hen hi. Ningeb dufaytinde firтин yara han goyen bitin bak yetek nalu gobe bikken binde hihi geb, huwarnan. ¹² Mata bulun gobe wawun kidoma yara goyen hubu hewen tiya. Irkeb nanan fay urde wuk yewen tiya geb, kidoma bana nin mata bulun gobe yubul po tenbe Al Kurunyen mata hulsi yara goyen tanarde hinayin. Gobe fulenare nin amil ain belen po irtin goyen hor titin yara ten hinayin. ¹³ Ningeb farende han marte mata igin po ten hinayin. Irde dula mata po ten ten mata, fe nene kukuwa hen hen mata, lelep mata, kari bulun bulun ten ten mata, irde ard ard matayabe kadom igin mat hike goke bin ar yen yen mataya goyen ma po ten hinayin. ¹⁴ Gwaha titnenbe Doyan Al Kurun Yesu Kristuya hen yen belen mata igin ten hiyen gwahade po ten hinayin. Irde megen nin dufay bulun go gama irde ultinde aman hen hen nin ma nurde hinayin.

14

Kadinde mata nin mali ma tagalde hinayin

¹ Be, den han bana goyen al kura dufaymin Al Kurun nin sanin irtin goyen tarej wor po ma hike yenenbe goke ma nurde awalik yirde hinayin. Irde dufaymin kura goke mel goya kadom mononde ma ten hinayin. ² Al kurabe Al Kurun nin dufaymin tarej irtin goyen kurun geb, det kurun gabe igin ala netek yen nurde hanyen. Goyen-poga al kurabe Al Kurun nin dufaymin sanin irtin

goyen hako po haŋ geb, paŋiŋ po gab igiŋ nen hitek yeŋ haŋyen. ³ Niŋgeb al kura det kuruŋ gabe igiŋ nene hitek yeŋ hinayiŋ mar beleŋ paŋiŋ po nene hinayiŋ mar goyen, “Dufaytiŋbe tareŋ moŋ,” yeŋ yeneŋ tagal yuneŋbe al goyen go ma yenhet yenhet ma yirde hinayiŋ. Irde paŋiŋ po nene hinayiŋ mar beleŋ det kuruŋ gayen igiŋ ala nene hinayiŋ mar goyen, “Deŋbe buluŋ teŋ haŋ,” yineŋ merer ma yirde hinayiŋ. Mel gobe tumŋaŋ Al Kuruŋ beleŋ bikkeŋ igiŋ ala yintiŋ haŋ geb, gago dineŋ hime. ⁴ Deŋbe al ganuŋyen tareŋde al hoyande meten mar tagal yuneŋ haŋ? Mata gobe buluŋ wor po! Niŋgeb meten mar gobe Doyaŋ Almiŋ beleŋ gab mel gote mata yeneŋbe igiŋ ma buluŋ yinyeŋ. Doyaŋ Al Kuruŋbe mel go igiŋ saŋiŋ yiryen geb, tareŋ po huwarnayiŋ.

⁵ Gwahade goyen po, al kurabe nalu kura po gab nalu keŋkelak, Al Kuruŋyen nalu yeŋ nurde haŋyen. Goyenbe al kurabe nalu tumŋaŋ igiŋ ala tuŋande po yeŋ nurde haŋyen. Goyenbe goyen goke kadom mohonde ma teŋ hinayiŋ. Nalu kuraŋ dahade kura nurde hinayiŋ gobe yinŋeŋ biŋde po hiyeŋ. ⁶ Fudinde, nalu kura po gab nalu keŋkelak Al Kuruŋyen nalu yeŋ nurde haŋyen marbe Doyaŋ Al Kuruŋ turuŋ ird ird niŋ gwaha teŋ haŋyen. Irde al kura det kuruŋ gab igiŋ netek ala yeŋ haŋyen mar wor biŋge goke Al Kuruŋ igiŋ nurd unen gab nene haŋyen geb, go mata gore Al Kuruŋ turuŋ irde haŋyen. Irde al kura det kura kutŋa irde haŋyen marbe go teŋ haŋyen goreb Al Kuruŋ turuŋ irde det kutŋa irtiŋ goke Al Kuruŋ igiŋ nurd unen haŋyen. ⁷ Neŋ kuruŋ gayen

hitek ma kamtek wet kurun gobe nindiken ge ma hitek, Doyan Al Kurun nin ten hitek geb, gogo ten hityen. ⁸ Ningeb dilninin gergen hitek gabe Doyan Al Kurun nin po tenbe hitek. Irde kamtek wor yen ge po ten kamtek. Ningeb dilninin gergen hitek wet ma kamtek wet kurun goyen tumnan nenbe Al Kurunen alya bereya po geb.

⁹ Be, goyen goke tenbe al kamtinya dilin gergen hanya kurun gote Doyan Al Kurun hewen yenbe Yesu Kristu gogo megen gar katen kamde sopte huwaryin. ¹⁰ Ningeb denbe dani geb kadtinde mata yenen goke merer yirde han? Irde dani geb kadtin goyen al taren minmon yen yenen tagal yunenbe al goyen ma yenhet yenhet yirde han? Nenbe tumnan Al Kurun dilinde merere huwartek geb, gwaha ma ten hinayin. ¹¹ Nen tumnan Al Kurun dilinde merere huwartek goke Al Kurunen asande gahade katin hi:

“Doyan Al Kurunbe gaha yen hi:

‘Fudinde wor po nebe gwahader himyen.

Megen nin mar tumnan ne hitte wan dokolhon yugulun tinayin.

Alya bereya tumnan, “Gebe Al Kurun,” nin-nayin,’ yitin hi.

Aisaia

45:23

¹² Goke tenbe yitin gwahade po, nen kurun gabe nende gigen mataninin Al Kurun momon irnin.

¹³ Ningeb, kadnininde mata yenen goke ma tagalde hitek yen dufay sanin po kertek. Irdeb mata gwaha titeke al kadtin dufaymin bulun heke mata bulunde katnak yenbe mata gwahade ma titek yen dufay taren po kerde ga mata ten hinayin. ¹⁴ Nebe Doyan Al Kurun Yesuya har geb,

dufaynerbe det kurun gayenbe tumnan Al Kurun diliŋde tikiŋ miŋmon yeŋ nurde hime. Goyenpoga al kura belen det kurabe Al Kurun diliŋde tikiŋ miŋyan yeŋ nurde haŋ kenem yeŋ hitte po ga det gobe tikiŋ miŋyan hiyyen. ¹⁵ Niŋgeb den belen biŋge kurun gabe Al Kurun diliŋde igiŋ ala po yeŋ nurde nene hinayiŋ. Gega kadtiŋ kura gwahade ma nurde hiyen gore denenbe biŋde kandukneŋ nurde hiyenbe mata gobe kadtiŋ ge amanen nurd yunen yunen mata goyen gama ma irdeb gogo ten hinayiŋ. Niŋgeb biŋge kura nenayiŋ goke tenbe kadtiŋ kura Yesu Kristu yeŋ ge ten kamiŋ gote dufaymiŋ bulun ma irnayiŋ. ¹⁶ Irde dufaytiŋde mata kurabe igiŋ yeŋ nurde hinayiŋ gega, al kura mata gobe igiŋ mon yeŋ nurde hike kenenbe mata go ma ten hinayiŋ. ¹⁷ Al Kurun belen alya bereya doyan yird yird bana goŋbe biŋgeya feya nen nen mata gobe det kurun mon geb, gago dinen hime. Munan dawet kurun wor pobe Al Kurun diliŋde huwak hen hen mataya biŋ kamke igiŋ hen hen matayabe Holi Spiritiya hen aman hen hen mataya go goyen. ¹⁸ Fudinde, al kura mata gwaha mat Yesu Kristu niŋ meten ten hiyenbe matamiŋ goke Al Kurun belen amanen nurde hiyen, irde al hoyan wor al gote meten goke turun irde hinayiŋ.

¹⁹ Niŋgeb nenbe bininiŋ kamke hen hen mataya kadam taren gird gird mataya goke kurut wor po yeŋ hitek. ²⁰ Munan dula matatiŋ ge ten Al Kurunyen meten bulun ma irde hinayiŋ. Biŋgebe tumnan Al Kurun diliŋde wukkeŋ geb, netek igiŋ ala. Goyenpoga al kadininiŋ kura biŋge goyen

ma nene hitiŋ neteke denenbe dufaymiŋ buluŋ heke mata buluŋde katyeŋ go gab buluŋbe gogo titek. ²¹ Niŋgeb kadtiŋ kura matatiŋ kenenbe mata buluŋde katnak yeŋbe dapŋa wet ma wain wet kura goyen go ma nene hinayiŋ. Matatiŋ hoyan kura gwaha yirtek haŋ kenem goyen wor gwaha ma teŋ hinayiŋ. Gwaha teŋ hinayiŋ gobe Al Kurun dilinŋde mata igiŋ geb, gago dinen hime. ²² Dufaytiŋde biŋge ma wain ma mata kura goke igiŋ ala yeŋ nurde hinayiŋ kenem dufaytiŋ goyen denya Al Kurunya hitte po hiyeŋ. Al kura mata kura igiŋ yeŋ nurde teŋ hiyeŋ irde goke mata buluŋ tihim yeŋ biŋde buluŋeŋ ma nurde hiyeŋ al gobe Al Kurun belen guram irde saŋiŋ iryeŋ. ²³ Gega al kura biŋge kura Al Kurun dilinŋde wukkeŋ moŋ yeŋ nurde kama heŋ heŋ ga niyyenbe gobe yiŋgeŋ ulinŋde merem yaŋ hiyyeŋ. Gobe dufaymiŋde mata gwahadebe igiŋ moŋ yeŋ tareŋ wor po ma irtiŋ geb, dufay budam forok yitiŋde mat niyyeŋ geb, gogo yiŋgeŋ ulinŋde merem yaŋ hiyyeŋ. Niŋgeb al kura mata kura igiŋ ma buluŋ goyen keŋkela bebak ma teŋbe goke dufaymiŋ tareŋ ma irdeya mata goyen tiyyenbe mata buluŋ miŋyaŋ hiyyeŋ.

15

Kadtiŋ ge nurdeya ga mata teŋ hinayiŋ

¹ Be, denya nenya Al Kurun niŋ dufayniniŋ saŋiŋ irtiŋ goyen kurun hitiŋ marbe kadniniŋ dufaymiŋ tareŋ wor po ma hitiŋ gore mata kura soŋ hekeb faran yurde hitek. Irde nindikeŋ aman hetek belneŋ po ma gama irde hitek. ² Neŋ

dunjkuren dunjkuren kurun gayen tumnan kad-
ninin igin hej hej ge nurdeb yen aman hetek irde
taren hetek mata goyen po ten hitek. ³ Yesu Kristu
wor yingen amanen hej hej ge ma nurde hinhin.
Gwaha titnenbe Al Kurunyen asande, “Al Kurun,
al belen nanyan girde han gobe ge ma girde
han, ne nirde han,” yitin hi. ⁴ Mere gobe nen
gayen saba diren yen bikken wor po Al Kurunyen
asande katin. Gobe nen belen mere go nurdeb
kanduk yenen mukku ma ten goya goya sanin po
hej kame Al Kurun belen igin diryen yen goke
doyan hej hinayin yen gogo katin. ⁵ Ningeb den
goyen kanduk yenen mukku ma ten goya goya
sanin po hej huward huward taren goyen dunen
hiyen al Al Kurun gore guram dirkeb dindiken
ulin dufay unjkuren po hej awalikde po hiwon
yen nurde hime. Go mata gobe Yesu Kristuyen
alya bereya belen titek mata yen nurde hime.
⁶ Gogab dufaytinnya meretinnya unjkuren po yirdeb
Doyan Al Kuruninin Yesu Kristuyen Nani, Al
Kurun denem turnun yan irde hinayin.

⁷ Ningeb Yesu Kristu belen den goyen igin
dinyin gwahade goyen po, Al Kurun denem
turnun yan ird ird nin tenbe dindiken ulin kadam
igin genen ten hinayin. ⁸ Yesu Kristube Al Kurun
belen hakot Yuda marte hakwamin yago hitte
bina tiyyin goyen fudinde kawan forok yeke Yuda
mar belen kenen bebak ten ten ninbe gogo Yuda
mar gote meten al hej megen gar katyin geb, gago
kadam igin nurd gunen ten hinayin dinen hime.
⁹ Be, Yesu megen gar katyin gobe al min hoyan
Yuda mar mon belen kenenbe Al Kurun belen

buniñeñ yirde hiyen goke denem turuñ yañ irde hinayin yeñbe gogo megen gar katyın. Niñgeb goke teñbe Dewit beleñ Al Kurunyen asañde tikiñ kura gahade kayyın:

“Niñgeb ne gayen al miñ hoyañ Yuda mar moñ kahal bana heñ turuñ girde heñ. Deñge isañ heñ heñ ge tikiñ hewen,” yitiñ hi.
Tikiñ 18:49

¹⁰ Irde kurabe:

“Al miñ hoyañ Yuda mar moñ, denbe alya bereyamiñ Yuda marya aman henañ,” yitiñ hi. *Saba 32:43*

¹¹ Be, mere hoyañbe gahade:

“Deñ al miñ hoyañ Yuda mar moñbe tumñañ Doyañ Al Kurun turuñ irde hinayin. Deñ alya bereya megen hañ tumñañ turuñ irde tikiñ henayin,” yitiñ hi. *Tikiñ 117:1*

¹² Irde Aisaia beleñ gahade kayyın:

“Yesiyen* miñde niñ al kura forok yiyen. Yeñ beleñ al miñ hoyañ Yuda mar moñ doyañ yiren yeñ wayyen. Irkeb mel gobe yeñ beleñ wañ igiñ yird yird niñ doyañ heñ hinayin,” yitiñ hi. *Aisaia 11:10*

¹³ Be, Al Kurunbe deñ igiñ dird dird goke doyañ heñ heñ tareñ duntin. Niñgeb deñ beleñ yeñ ge hekken nurde hike Al Kurun beleñ goke aman dufay kurun wor po dunwon, irde bitin yisikamke igiñ hiwon yeñ gusunañ irde hime. Gogab Holi Spirityen sañinde Al Kurun beleñ

* **15:12:** Yesibe Israel marte doyañ al kurun Dewit naniñ.

kame igiñ diryen goke doyan hen hen matatin gobe tareñ wor po hiyyen.

Pol beleş asañ ga kayyiñ gote miñ momoñ yiryiñ

¹⁴ Be, kadne yago, nebe fudinde wor po den goyen mata igiñ kurun ten hanyen, irde Al Kurunyen mere nurd pasi hitiñ hañ, irde epte dindiken uliñ kadom saba gird ten hitek hañ yen nurde hime. ¹⁵ Gega asañ ga kañ henyabe saba kura goke bitiñ bak yen yen ge kayhem. Irde Al Kurun beleş bunineñ nirde igiñ igiñ nirde hiyen geb, merene gake den beleş dahade nurd nunayin yen kafura ma henya kawan po kayhem. ¹⁶ Fudinde, Al Kurun beleş bunineñ nirde igiñ igiñ niryen geb, al miñ hoyañ Yuda mar moñ hitte kuñ meten ten hiyen yen Yesu Kristuyen meten al niryiñ. Niñgeb nebe Al Kurunyen mere igiñ Yesu niñ yitiñ goyen tagalde tukuñbe Al Kurun dolon ird ird mata doyan al pris yara hen al miñ hoyañ Yuda mar moñ goke meten ten himyen. Gogab al miñ hoyañ Yuda mar moñ gobe Holi Spirit beleş wukkekk wor po yirke Al Kurun galak irke aman hetek det yara henayin.

¹⁷ Niñgeb nebe Yesu Kristuya henbe Al Kurun niñ meten ten himyen goke nigen ge turun yan nurde hime. ¹⁸ Gega nebe det hoyañ kura goke mali mere titek ma nirde hi. Yesu Kristu beleş meten titiñ goke po tagalde hen. Nebe yen beleş hulyañ nirke kuñ al miñ hoyañ Yuda mar moñ goyen Al Kurun hitte yukumeke meremiñ gama irde hinhan. Meten go ten hinhemyabe Al Kurunyen merere saba yirde mataner mat Al Kurun yikala yirde hinhem. ¹⁹ Irde Holi Spirityen

tarende mata tiñeñ turñuñ yañ wor po kurayen kurayen forok yirde hinhem. Irkeb mel gobe mata goyen yeneñbe Al Kurun hitte wañ hinhan. Niñgeb nebe gwahade po Yesu Kristu niñ yitiñ mere igiñ goyen Yerusalem mat miñ urde tukun tukun Ilirikum naña bana tagalde tukun pasi himiriñ. ²⁰ Nebe naña kura Yesu Kristuyen mere momoñ ma nurde hitiñ bana goñ kuñ mere igiñ goyen hugiñeñ tagalde hitek nirde hiyen. Gogab al kura beñeñ bikkeñ kuñ meteñ teñ Yesuyen alya bereya forok yirtiñde gor sopte naña tiñeñde meteñ titiñ yara ma tiyeñ. ²¹ Go teñ himyen gobe Al Kurunyen asañde katiñ gwahade po teñ himyen. Mere gobe gahade:

“Al kura yende mere momoñ ma nurtiñ mar beñeñ kennayiñ.

Al kura yende mere ma nurtiñ mar beñeñ nurde bebak tinayiñ,” yitiñ hi. *Aisaia 52:15*

Rom kuñ kuñ niñ yiriñ

²² Be, yitiñ gwahade po nebe meremiñ ma kutiñ naña bana gañ meteñ budam forok yeñ hanñen geb, gago deñ hitte kuñ kuñ niñ meteñeñ nirde hiyen. ²³ Gega naña gayen bana tiyuñ kura ne kuñ meteñ titek kuram moñ, irde dama budam deñ dentek wor po nirde hiyen geb, ²⁴ Spein nañare kuñ henyañbe deñ hitte forok yeñ deney gab kweñ yeñ nurde hime. Beñeñ goyañ gore kuñ henyañbe deñ hitte kuñbe denyañ muñ kura heñ amañ heñ gab dubul teñ kweñ. Irkeb ne gayen Spein nañare kuñ kuñ niñ farañ nurwoñ yeñ nurde hime. ²⁵ Munañ gayamuñ gayenbe Yerusalem niñ Al Kurunyen alya bereya goke teñ

metenjen yeyen yeyen gor kwenjen tihim. ²⁶ Masedonia nanaya Akaia nanaya bana nin Yesuyen alya bereya beleyen Yerusalem nin Al Kurunjen alya bereya han bana gon det nin amu hen han mar goyen faran yurd yurd nin amanjen nurdeb hora yeran geb, gago hora goyen yade Yerusalem kwenjen tihim. ²⁷ Mel gobe faran yurd yurd nin amanjen nuran. Goyenbe fudinde gwaha yirtek po faran yurde han. Al Kurunjen gasunde nin det Yuda mar beleyen titin goyen al min hoyan Yuda mar mon wor yey hitte mat gab yawaramin geb, goyen wolminjen megen nin samun beleyen faran yurtek han geb, gogo faran yuran. ²⁸ Nin geb mel gore hulyan niran gayen pasi iren. Irde Yerusalem mar goyen hora ga tumnan teke yenenbe gor mat Spein beleyen kwen. Kun belenbe den hitte forok yewen. ²⁹ Ne den hitte kumekab Yesu Kristu beleyen denya neya tumnan guram dirde sanjen wor po diryen yeyen nurde hime.

³⁰ Be, kadne yago, nebe Al Kurunjen metenjen henya metenjen goke Al Kurunjen gusunan irde himyen. Nin geb den wor neya dufay unkuwen po irde huginjen taren po Al Kurunjen gusunan irde hitek yenbe gago Doyan Al Kurunjeninjen Yesu Kristuyen taren hende huwarde gusunan dirde hime. Holi Spirituyen sanjen ne nin amanjen nurde han geb, gago gusunan dirde hime. ³¹ Gusunan irde henyabe ne gayen Yudia nanare nin mar kura Yesuyen mere gama ma irde han mar gore bulun nirtek belnenmin goyen Al Kurunjen beleyen pet tenjen nin gusunan irde hinayin. Irde Yerusalem nin Al Kurunjen alya bereya faran yurd yurd nin

nurde kurun meten ten hej goyen mel gore igin nurnayin yen gusunan irde hinayin. ³² Gogab Al Kurunyen dufay kenem den hitte aman dufay hende kwen, irde denya neya tumnan sopte taren hetek. ³³ Al bin yisikamke igin hej hej al Al Kurun belen den kurun goya tumnan hinayin. Fudinde wor po.

16

Kadom nin yirin

¹ Be, nebe Fibi nin momon diren tihim. Yenbe Senkria taunde nin Yesuyen alya bereya sios nin meten ten hiyen. Yenbe Al Kurun dilinde nende hayninin wor po yara hitin. ² Be, bere gayen kukeb Doyan Al Kurun nin tenbe gargar irnayin. Mata gobe Al Kurunyen alya bereya belen titek mata geb, gwaha irnayin. Irde faran nin nurde hikeb den belen faran urde hinayin. Yenbe al budam faran yurde hiyen. Ne manan faran nurde hiyen geb, gago dinen hime.

³ Prisilaya Akwilaya nin dufay hej himyen goke ire unya goyen momon yirnayin. Ire unya gobe meten kadne, Yesu Kristu nin meten ten haryen. ⁴ Ire unya gobe ne faran nurye yenbe kamde kamde nin ma nurde hinaryum. Ne po mon Yesuyen alya bereya hitin al min hoyan Yuda mar mon wor tumnan ire unyat meten goke igin wor po nurde hityen.

⁵ Yesu Kristuyen alya bereya sios, ire unya gote yare gabu irde hanjen mar goke

wor dufay hej himyen geb, goke momoņ yirnayiņ.

Irde kadne wor po Epainetus manaņ gwahade po innayiņ. Yeņbe Esia naņa* bana goņ yeņ wa Yesu nurd unyiņ.

⁶ Maria wor gwahade po, ne beleņ yeņ ge dufay hej hime goyen innayiņ. Yeņbe deņ ge teņ meteņ tareņ wor po teņ hiyen.

⁷ Irde nere miņde niņ al irawa Andronikusya Yuniasya goke dufay hej himyen goke momoņ yirnayiņ. Irem gobe neya tumņaņ koyare hinhet. Yeņbe Yesu Kristuyen mere basaņ mar aposel buda kura bana niņ yeņ nurd yuneņ hanyen. Yeņ wa Yesu nurd unke gab kame ne wor Yesu nurd unmiriņ.

⁸ Irde Ampiliatus niņ wor dufay hej himyen geb, momoņ irnayiņ. Yeņbe Doyaņ Al Kurunyen diriņ yeņ nurdeb yeņ ge amaņeņ nurd uneņ himyen.

⁹ Be, Urbanusbe Yesu Kristu niņ meteņ teņ hiyen. Yeņbe meteņ kadniniņ wor po. Stakis wor gwahade po, yeņ ge amaņeņ wor po nurd uneņ himyen geb, ne beleņ yeņ ge dufay hej himyen goyen momoņ yirnayiņ.

¹⁰ Irde Ampeles wor ne beleņ yeņ ge dufay hej himyen goyen momoņ irnayiņ. Yeņbe Yesu Kristu gama irde henya kanduk yeneņ hinhin gega, bada ma hiriņ goke

* **16:5:** Esia naņa gobe gayenter niņ Esia naņa kuruņ goke ma yitiņ. Gayenterbe Turki ineņ hanyen.

Yesu belen nigen al wor pobe gago yen kinyin.

Irde Aristobulusyen yare han mar goke wor dufay hen himyen geb, goke momon yirnayin.

¹¹ Nere minde nin al kura Herodion nin dufay hen himyen goyen momon irnayin.

Irde Narsisusyen yare han mar nin dufay hen himyen goyen momon yirnayin. Mel gobe Doyan Al Kurunya han.

¹² Irde Trifinaya Trifosaya nin dufay hen himyen goyen momon yirnayin. Bere irawa gobe Doyan Al Kurun nin meten sanin wor po ten haryen.

Kadne wor po Persis nin dufay hen himyen goyen wor momon irnayin. Yen manan Doyan Al Kurun nin meten taren wor po ten han yen bere kurabe gogo.

¹³ Irde Rufusya miliya nin dufay hen himyen goyen momon yirnayin. Rufusbe Doyan Al Kurun belen basin iryin. Milinbe mamne yara hitin.

¹⁴ Irde Asinkiritusya Flegonya Hermesya Patrobasya Hermasyabe kadam wen mel goya han mar tumnan goke dufay hen himyen goyen momon yirnayin.

¹⁵ Irde Filologus, Yulia, Nereus, irde Nereus hayminya, Olimpas, irde Al Kurunyen alya bereya mel goya han mar goyen tumnan ne belen yen ge dufay hen himyen goyen momon yirnayin.

16 Denbe kadom pere gird ten hinayiñ. Mata gobe Al Kurun diliñde wukkek dinyeñ. Gar niñ Yesu Kristuyen alya bereya belen tumñañ den ge dufay heñ hañ goyen momoñ yirayiñ ninañ geb, gago momoñ dirde hime.

Saba funañ

17 Be, kadne yago, dufaytiñ buluñ irde den bana bipti forok irtek al niñ keñkela heñ ga hinayiñ. Irde al kura saba hoyañ dirde den saba nuramiñ goyen gama ird ird belneñ pet ten duntek al goke wor keñkela heñ ga hinayiñ. Al gwahade gobe yilwa po yirde hinayiñ. 18 Go mar gobe Doyañ Al Kurunniñ Yesu Kristu niñ ma meten ten hañ. Yiñgeñ ge po nurde mata gogo ten hanyen geb, gago dineñ hime. Go mar gobe al kura mel gote mere goyen buluñ yeñ bebak titek moñ mar goyen hapek yañ nurde fudinde yetek mat po usi mere yirde hañ.

19 Be, den belen Al Kurunyen mere gama irde hañ gote mere momoñtiñbe al tumñañ nurd pasi heñ hañ geb goke amanen wor po nurde hime. Goyenpoga den goyen mata igiñ ten henya keñkela dufay heñ ga ten hinayiñ. Irde mata buluñbe mata buluñ ten ten dufay miñmoñ wor po hinayiñ yeñ gago mere taren po dirde hime.

20 Be, al biñ yisikamde hiyen al Al Kurun belen heñ ga moñ Satan gote sañiñ ten siña irke den belen ufurka tinayiñ.

Doyañ Al Kurunniñ Yesu Kristu belen den goyen bunineñ dirde igiñ igiñ dirde hiwoñ yeñ gusuñañ irde hime.

²¹ Be, meten kadne Timoti belen den ge dufay hen hiyen goyen momon yirayin ninkeb gago momon dirde hime. Nere minde nin al Lusius, Yesonyabe Sosipaterya wor gwahade po.

²² (Be, nebe Tertius. Pol belen ninke asan gago kan hime. Ningeb ne wor Doyan Al Kurun nin ten den ge dufay hen hime gake bebak dirde hime.)

²³⁻²⁴ Be, Gaius belen den ge dufay hen hi goke bebak dirde hime. Yen belen ne Pol gayen gargar nirde hiyen. Irde Yesu Kristuyen alya bereya sios gar nin wor yen belen faran yurde hiyen.

Be, taun gate gabmanyen hora doyan ird ird marte doyan al Erastusya kadninin Kwartusya wor den ge dufay hen haryen goke momon dirde hime.

²⁵ Be, den hitte kun Yesu nin yitin mere igin goyen tagalde kun himekeya den goyen igin taren dirtek albe Al Kurun gog po. Ningeb Al Kurun goyen denem turnun yan irtek. Mere igin gobe damam damam banare hinhin geb, al belen epte ma bebak titek hinhin.

²⁶ Gega Al Kurun gwahader hitin gore mere basan marmen yinke asande kayamin goyen gayenterbe min kawan forok yitin han. Irkeb al min kurayen kurayen tumnan Yesu nin dufaymin taren irde meremin gama irde han. ²⁷ Ningeb Al Kurun, yen po ga dufaymin wukkek goyen Yesu Kristu faran durkeb huginen denem turnun yan irde hitek! Fudinde wor po.

**Al Kurunyen Mere Igin
The New Testament in the Gwahatike Language of
Papua New Guinea
Nupela Testamen long tok ples Gwahatike long
Nuigini**

copyright © 2000 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Gwahatike

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2016-08-10

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 9 Oct 2020

dbba218f-41f3-5f08-b0b6-2a7c919093ab